

Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Postbus 68
1970 AB IJMUIDEN
Tel: 0255 564600
Fax: 0255 564765
Bezoekadres: Haringkade 1, Ijmuiden

CVO Rapport

Nummer: CVO 03.008

Voortgangsrapportage van het WOT programma 406: Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek voor LNV in 2002

Drs. F.A. van Beek (edt)

Opdrachtgever: Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum: 12 maart 2003

De Stichting DLO-
Centrum voor Visserijonderzoek
is geregistreerd in het
Handelsregister Gelderland
nr. 09098104
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Aantal exemplaren: 50
Aantal pagina's: 63
Aantal tabellen:
Aantal figuren:
Aantal bijlagen:

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets van dit rapport mag weergegeven en/of gepubliceerd worden, gefotokopieerd of op enige andere manier zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
I. Algemeen	4
II De inhoudelijke rapportage over 2002	5
III De financiële rapportage over 2002	11
IV bijlage 1	16
1 TOESTANDSBEOORDELING EN BELEIDSADVIEZEN ZEEVISSERIJ	16
1.1 Algemeen	16
1.2 Toestandsbeoordeling visbestanden	16
1.3 Advisering aan LNV en Europese Unie	17
1.3.1 Advisering via ICES	17
1.3.2 Advisering via STECF	18
1.4 Ondersteunende WOT	19
1.4.1 Overig beleidsonderbouwende activiteiten	19
1.4.2 Media	20
1.4.3 Diversen	20
1.5 Rapporten, werkdocumenten en publicaties	21
1.6 Nota's	23
1.7 Vergaderingen en werkgroepen	25
1.8 Financiële en capaciteitsinformatie	27
2 MARKTBEMONSTERING ZEEVISSERIJ	28
2.1 Algemeen	28
2.2 Marktbemonstering platvis	29
2.3 Marktbemonstering rondvis	31
2.4 Bemonstering pelagische vis	32
2.5 Bemonstering overige soorten	34
2.6 Behandelingsmethoden van otolieten	35
2.7 Overige activiteiten	35
2.8 Rapporten, werkdocumenten en publicaties	36
2.9 Nota's	36
2.10 Vergaderingen en werkgroepen	37
2.11 Financiële en capaciteitsinformatie	37
3 BESTANDSOPNAME OP ZEE	38
3.1 Algemeen	38
3.2 Bestandsopnamen gericht op platvis	38
3.2.1 BTS	39
3.2.2 SNS	39
3.2.3 DFS	39
3.3 Makreel en horsmakreel surveys	39
3.3.1 Westelijke (hors)makreel ei-survey	39
3.3.2 Makreel ei-survey in de Noordzee	40
3.4 Haring bestandsopnamen	40
3.4.1 Noordzee Echo Survey	40
3.4.2 Noordzee en Kanaal larvensurvey	40
3.5 Bestandsopnamen rondvis en haring (IBTS)	40
3.6 Rapporten, werkdocumenten en publicaties	41
3.7 Nota's	41
3.8 Vergaderingen en werkgroepen	41
3.9 Financiële en capaciteitsinformatie	42
4 DISCARDBEMONSTERING EN VISSERIJSTATISTIEK	43
4.1 Algemeen	43
4.1.1 Beschrijving onderdelen	43
4.2 Discards demersale visserij	44

4.3	Discards pelagische visserij.....	45
4.4	Kwadrantenstatistiek / VIRIS	46
4.5	Evaluatie CPUE series	46
4.6	Nieuwe CPUE series	46
4.7	Vangststatistiek Nephrops	46
4.8	Rapporten, publicaties en werkdocumenten	46
4.9	Software.....	47
4.10	Vergaderingen en werkgroepen	47
4.11	Financiële en capaciteitsinformatie	48
5	VIS- EN VISSERIJONDERZOEK BINNENWATEREN	49
5.1	Algemeen.....	49
5.2	Surveys IJsselmeer	49
5.3	Surveys Grote rivieren.....	50
5.4	Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer.....	50
5.5	Monitoring Salmoniden	51
5.6	Monitoring glasaal.....	51
5.7	Monitoring glasaal internationaal.....	51
5.8	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	52
5.9	Nota's.....	53
5.10	Vergaderingen, werkgroepen	53
5.11	Financiële en capaciteitsinformatie	54
6	MONITORING SCHELPIEDIERBESTANDEN	55
6.1	Algemeen.....	55
6.2	Bestandsopnamen mosselen	55
6.2.1	bestandsopname voorjaar	56
6.2.2	bestandsopname najaar	56
6.2.3	mosselen op sublitorale percelen in de Oosterschelde.....	56
6.2.4	het mosselbestand op droogvallende percelen en litorale mosselbanken in de Oosterschelde	56
6.3	Bestandsopnamen kokkels.....	56
6.3.1	kokkelinventarisatie Delta.....	57
6.3.2	Inventarisatie litorale schelpdierbestanden Waddenzee	57
6.3.3	populatie dynamica kokkels.....	57
6.3.4	lengtebepaling kokkels Oosterschelde 1998 en 2000.....	57
6.4	Bestandsopnamen Voordelta en kustzone.....	58
6.4.1	strandschelpen	58
6.4.2	groeigegevens Spisula	58
6.5	Japanse oester	58
6.6	Vangststatistiek.....	58
6.7	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	59
6.8	Nota's en brieven.....	59
6.9	Vergaderingen en werkgroepen	59
6.10	Financiële en capaciteitsinformatie	60
7	ONTWIKKELING VISSERIJ BEHEERSINSTRUMENTARIUM.....	62
7.1	Algemeen.....	62
7.2	Ontwikkeling vermogensmeter	62
7.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	62
7.4	Financiële en capaciteitsinformatie	63

Voortgangsrapportage van het WOT-programma 406: Wettelijke en Dienstverlenende Taken Visserijonderzoek in 2002

Dit is de eerste jaarrapportage van WOT-programma 406. Het onderzoeksprogramma WOT 406 loopt gedurende de periode 2002-2005 en is de opvolger van WDT programma's 212 en 339. Dit rapport bevat de rapportage en verantwoording van de activiteiten in 2002.

Het onderzoek in het programma WOT 406 is onderverdeeld in een zevental kernprojecten, welke ieder door een projectleider worden aangestuurd. Deze projecten zijn onderverdeeld in een aantal op zichzelf staande proeven, welke thematisch aan elkaar verwant zijn en die worden uitgevoerd onder leiding van een deelprojectleider. De financiering van het programma is hoofdzakelijk afkomstig uit door LNV aan DLO beschikbaar gestelde programmabudgetten. Naast het LNV budget is een deel van programma extern medegefinancierd, voornamelijk door Rijkswaterstaat en het Productschap Vis. Delen van het onderzoek, welke extern zijn medegefinancierd, zijn altijd als afzonderlijke proeven in de projecten ondergebracht. In de periode 2002 werd het onderzoek in de volgende projecten uitgevoerd:

- Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen zeevisserij
- Marktbemonstering zeevisserij
- Routinematige bestandsopnamen op zee
- Discardbemonstering en Visserijstatistiek
- Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
- Monitoring schelpdierbestanden
- Ontwikkeling visserij-beheersinstrumentarium

De voortgangsrapportage over het jaar 2002 van de afzonderlijke projecten, in de vorm van activiteitenverslagen, wordt in de bijlage gegeven. Op de bereikte resultaten van de projecten wordt in de voortgangsrapportage in de regel niet uitgebreid ingegaan. De resultaten zijn vastgelegd in rapporten, werkdocumenten publicaties en nota's welke in de activiteitenverslagen zijn vermeld.

I. Algemeen

1. Programmanummer: 406
2. Titel: Wettelijke Onderzoeks Taken Visserijonderzoek
3. Werktitel: Wettelijk Visserijonderzoek
4. Programmaleider en trekkerinstituut: Drs. F.A. van Beek, CVO
5. Uitvoerende instituten/instellingen: Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO), Centrum voor Schelpdieronderzoek (RIVO-CSO), Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)
6. Looptijd: 1-1-2002 t/m 31-12-2005
7. Budget: € 3214 000
8. Karakter van het programma: (~~gebruiker/sponsor~~/WOT)
9. (Potentiële) gebruikers van de onderzoeksresultaten: Directie Visserij (Ministerie LNV), Rijkswaterstaat (Ministerie V&W), Europese Commissie (DG Fish)
10. Samenstelling Begeleidingscommissie: Dr. Ir. C.J.A. Barel (Dir. Vis., voorzitter), Ir. J.M.H.M. van Geffen. (Expertisecentrum LNV, secretaris), Drs. F.A. van Beek (CVO, programmaleider), ir. R.L.P. Lanthers (Dir. Vis), drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), M.C. Lok (Dir. Natuur).

II De inhoudelijke rapportage over 2002

1. de beleidsopgave(n) van LNV waaraan de programma-uitkomsten een bijdrage leveren:

Een van de taken van LNV is het uitvoeren van het Europese visserijbeleid. Dit beleid wordt voorbereid door de Europese Commissie in samenwerking met de lidstaten en vastgesteld door de Ministerraad. Het beleid is onder meer gebaseerd op biologische adviezen welke door visserijbiologen in internationaal verband worden gegeven. Daarnaast is de Nederlandse overheid verantwoordelijk voor het beheer van vis-, schaal- en schelpdierbestanden in nationale (binnen)wateren en de kwaliteit van de ecosystemen waarin deze soorten voorkomen. Het WOT programma 406 omvat een aantal sterk uiteenlopende onderzoekstaken, met als belangrijkste gezamenlijk element dat zij voortvloeien uit voor de visserij van kracht zijnde internationale en nationale wettelijke regelingen. Zij vormen de basis voor de advisering ten behoeve van de beleidsvorming van het Nederlandse en Europese beleid op het gebied van het visstandbeheer. De onderzoeksprojecten in dit programma hebben overwegend een langlopend en toegepast karakter en zijn daarom zowel inhoudelijk als qua omvang jaarlijks aan relatief weinig veranderingen onderhevig. Daarnaast wordt een aantal dienstverlenende taken ten aanzien van het beheer van de visstand en de visserij uitgevoerd. Deze kunnen zowel een *ad hoc* karakter als een langlopend karakter hebben.

2. de kennisvragen die aan de beleidsopgave(n) gekoppeld zijn en die worden beantwoord met de uitkomsten van het programma

De beleidsopgaven kunnen worden onderverdeeld in drie beleidsgebieden: mariene systemen (zeevisbestanden en visserij), kustsystemen (schelpdieren) en binnenwater (IJsselmeer en Grote Rivieren). In principe zijn de kennisvragen voor deze gebieden gelijk:

- het vaststellen van de historische ontwikkeling en de huidige toestand van de bestanden en systemen in deze gebieden;
- vaststellen van de invloed van exploitatie op deze bestanden en systemen;
- en het aangeven van de mogelijkheden tot exploitatie voor de bestanden en beheer van de systemen binnen duurzame grenzen en binnen de condities die wettelijk zijn vastgelegd.

Het beantwoorden van deze kennisvragen maakt het mogelijk om adviezen te geven voor het beheer van de vis-, schaal- en schelpdierbestanden, de natuurlijke systemen waarin ze voorkomen en de visserij. Hiervoor worden in WOT-programma 406 gegevens verzameld en modellen ontwikkeld. Het onderzoek op zee wordt grotendeel uitgevoerd in internationaal gecoördineerd verband en de gegevens die verzameld moeten worden zijn vastgelegd in een Europese verordening.

Bij het vaststellen van de invloed van de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen moet, indien mogelijk rekening worden gehouden met biologische interacties van de hulpbronnen alsmede de technische interacties die bij exploitatie kunnen optreden.

3. de beoogde doelgroep van het programma; wie benut de ontwikkelde kennis?:

De primaire doelgroepen van het programma zijn het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij en de Europese Unie welke verantwoordelijk is voor het Europese visserijbeleid. Daarnaast is het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, als nationaal waterbeheerder, een belanghebbende.

4. de beoogde (tussen)resultaten zoals beschreven in het werkplan van 2002:

- 4.1. Uitvoeren van de Nederlandse bijdrage aan een Europees monitorprogramma waarin gegevens worden verzameld over internationale visbestanden en de Nederlandse visserij op deze bestanden (uitvoering Europese regelgeving).
- 4.2. Adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige bestanden van commerciële en niet-commerciële vissoorten (communautair Visserijbeleid) en toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Quality Status Rapporten (QSR).
- 4.3. Bijdragen aan het totstandkomen van adviezen van de ICES aan de EU inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quota-beleid voor ruim honderd verschillende bestanden van commercieel belangrijke vissoorten in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan (communautair Visserijbeleid).
- 4.4. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer (Visserijbeleid IJsselmeer).
- 4.5. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van de visstand in de grote rivieren, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer.
- 4.6. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse Kustwateren ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van delen van deze bestanden, rekening houdend met de vastgestelde reserveringen ten behoeve van relevant geachte vogelbestanden (Visserijbeleid Kustvisserij). Bovendien een inventarisatie van plaats en biomassa van schelpdieren in het litoraal en sublitoraal in verband met het trilaterale monitoringsprogramma als mede toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Waddenzee QSR rapporten (uitvoering nationale regelgeving).
- 4.7. Verbetering van de technieken en strategieën van monitoringprogramma's, inclusief de kwaliteitsborging van de verkregen resultaten.

5. de in 2002 daadwerkelijk bereikte (tussen)resultaten:

In het algemeen is de planning, zoals beschreven in het programma ongewijzigd gerealiseerd. Voor een gedetailleerde omschrijving van de activiteiten, resultaten en producten in 2002 wordt per project verwezen naar bijlage 1 in dit rapport.

De subnummering van de onderstaande paragrafen correspondeert met die in de voorgaande sectie.

- 5.1. De inhoud van het internationale monitorprogramma is vastgelegd in de toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad. De Nederlandse bijdragen aan dit monitorprogramma in 2002 zijn vastgelegd in een nationale werkplan dat aan de Commissie is aangeboden en is door de Commissie geaccepteerd. De biologische bemonsteringen, die in dit werkplan zijn aangegeven zijn in WOT-programma 406 uitgevoerd.
- 5.2. In de verslagperiode werden adviezen en ondersteuning in de beleidsvorming aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten gegeven. De toestandsbeoordelingen worden uitgevoerd in internationaal verband door ICES werkgroepen

(Internationale Raad van het Onderzoek van de Zee). De toestandsbeoordelingen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op een evaluatie van twee bronnen van informatie: aanlandings- en inspanningsgegevens van de internationale vloot en onafhankelijke waarnemingen aan boord van onderzoeksvaartuigen.

- 5.3. In de verslagperiode werd in internationaal verband via ICES en STECF meegewerkt aan het tot stand komen van adviezen inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quota-beleid voor in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan aanwezige bestanden van commerciële en niet-commerciële vissoorten. De adviezen worden gezamenlijk met wetenschappers uit andere landen door het Advisory Committee for Fisheries Management (ACFM) van ICES opgesteld.

Naast de advisering, die in ICES verband plaats vindt, worden adviezen uitbracht via het Scientific, Technical, and Economic Committee for Fisheries (STECF). Dit comité rapporteert rechtstreeks aan de Europese Commissie over onderwerpen die specifiek voor het Europese visserijbeleid van belang zijn, dus niet alleen voor de Nederlandse visserij. De belangrijkste adviezen in 2002 hadden betrekking op de jaarlijkse evaluatie van het wetenschappelijk advies en herstelplannen voor kabeljauw- en heekbestanden.

Aan de Directie Visserij werd specifiek ondersteuning gegeven t.a.v. de beleidsvorming voor het beheer van het kabeljauw- en scholbestand in de Noordzee

- 5.4. De advisering, ter ondersteuning in de beleidsvorming aan het Ministerie van LNV inzake de toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, was gericht op het integraal waterbeheer van de Nederlandse Rijkswateren (met aansluiting op internationale samenwerkingsovereenkomsten) en exploitatie door visserij in het IJsselmeer. In de onderzoeksperiode zijn bestandsopnames gemaakt van alle vissoorten in het IJsselmeer en een aantal andere wateren, die aan de adviezen ten grondslag liggen. De monitoring werd voor 50% gefinancierd door Rijkswaterstaat, die ook mede het programma en de inhoud van de rapportages bepaalde. Routinebemonsteringen met grote kuil voor schubvis en elektrokor (voor aal) in het IJsselmeer werden uitgevoerd in het najaar.

Voor paling werd een voortdurende afname van het bestand vastgesteld en een voortdurend zeer lage intrek van de jonge glasaal. Deze afname wordt ook in andere Europese landen geconstateerd en heeft dus een internationaal karakter. De toestand van de paling in Europa werd in internationaal verband opnieuw geëvalueerd door de ICES/EIFAC Working Group on Eels.

- 5.5. Voor de advisering ter ondersteuning in de beleidsvorming aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van de visstand in de grote rivieren werd een bestandsopname uitgevoerd in de vroege en late winter in een aantal kerngebieden. Uit deze monitoring blijken positieve trends in de ontwikkeling van typische riviervis- en zandvisbestanden.

In het kader van het internationale herstelprogramma voor grensoverschrijdende bestanden van trekvis in de grote rivieren zijn ook de bestanden in de Nederlandse wateren gevolgd. Schaarse soorten, waaronder de zalmachtigen, werden gemonitord via een opkoopregeling uit de bijvangsten van de beroepsvisserij in het IJsselmeer.

- 5.6. Ter advisering en ter ondersteuning van het Ministerie van LNV inzake de beleidsvorming ten aanzien van een verantwoorde exploitatie van schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren werden in de verslagperiode jaarlijks middels monitoringsprogramma's basisgegevens verzameld over de toestand en ontwikkeling van schelpdierbestanden (kokkel, mossel, spisula) in de Waddenzee, de Oosterschelde, de Westerschelde en de Nederlandse kustzone (inclusief Voordelta). De betrokken sector participeerde in deze monitoringsprogramma's. De resultaten zijn aan het Ministerie van LNV gerapporteerd ten behoeve van de uitvoering van het beleid

zoals vastgelegd in de structuurnota Zee- en Kustvisserij. Op grond van de resultaten worden vangstverwachtingen en visplannen voor de verschillende sectoren opgesteld.

- 5.7. Ten behoeve van de kwaliteitsborging zijn procedurebeschrijvingen gemaakt van de routinebemonsteringen die in het programma worden uitgevoerd

6. toelichting op afwijkingen tussen planning en realisatie en eventuele consequenties daarvan voor het werkplan 2003;

In 2002 werd een eisurvey op makreel in de Noordzee uitgevoerd. De survey vindt eens in de 3 jaar plaats en is een onderdeel van een internationale makreeleisurvey in alle wateren waar deze soort paait. De survey in de Noordzee vindt 1 jaar later plaats dan in de overige gebieden en was abusievelijk niet in het werkplan voor 2002 opgenomen. De survey is gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma.

In verband met een eerder geconstateerde hoge broedval van mosselen op droogvallende platen in de Waddenzee is een extra intensieve bestandsopname op deze mossels uitgevoerd. De survey is deels gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma en deels door Rijkswaterstaat.

Op verzoek van Directie Visserij is een quick scan uitgevoerd naar het effect van gesimuleerde vangsten van discards en high-grading van Noordzee schol op de uitkomsten van de toestandsbeoordeling van deze soort. Tevens werd een aanvullende analyse gemaakt van de vangst per tijdseenheid van schol voor een selectie van de boomkorvloot. De activiteiten zijn gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma.

Tevens is een studie uitgevoerd naar de groei van spisula's langs de Nederlandse kust aan de hand van reeds verzamelde monsters ten behoeve van mogelijkheid de bestandsschattingen van deze soort, die jaarlijks worden uitgevoerd te extrapoleren. Ook werd een onderzoek gedaan naar de groei van kokkels in de Oosterschelde en een schatting gemaakt van het bestand aan wilde oesters in de Oosterschelde in 2002. De activiteiten zijn gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma.

Via het beschikbaar stellen van de (Nederlandse) voorzitter van de internationale demersale Noordzeewerkgroep (WGNSSK) werd meegewerkt aan een experiment van de North Sea Commission, Fisheries Partnership (NSCFP). In dit experiment werden een aantal ICES toestandsbeoordelingen van demersale bestanden in de Noordzee gezamenlijk door experts uit de sector en onafhankelijke visserijbiologen (uit de USA en Canada) beoordeeld. De voorzitter van de ICES werkgroep, die de toestandsbeoordeling van deze bestanden maakt, Martin Pastoors, was verantwoordelijk voor de presentatie van en toelichting op de toestandsbeoordelingen. De activiteiten zijn gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma.

De werkzaamheden die uitgevoerd worden in het EU-project "FAME" waren in het werkplan voor 2002 opgenomen maar abusievelijk niet in de begroting. De werkzaamheden werden gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma.

De hierboven genoemde extra activiteiten, die zijn gefinancierd uit de vrije ruimte, zijn uitgevoerd met instemming van de begeleidingscommissie van dit programma.

In 2002 werden een aantal werkgroepen door de EC bijeengeroepen die betrekking hadden op verschillende onderwerpen en die niet voorzien waren in het werkplan van dit programma. De bijdragen die aan deze werkgroepen konden worden gefinancierd binnen de begroting van het programma.

7. de gerealiseerde kennisoverdracht richting doelgroep, de betrokkenheid van de doelgroep hierbij en de benutting van ontwikkelde kennis door de doelgroep;

De belangrijkste doelgroep van dit programma is de Directie Visserij van het ministerie van LNV. De in dit programma verzamelde gegevens vormen de basis voor adviezen ten behoeve van beleidsvorming op het gebied van water- en visstandbeheer. Kennisoverdracht richting doelgroepen vindt dan ook hoofdzakelijk plaats door middel van advisering in de vorm

van (inter)nationale rapporten, nota's en mondelinge toelichting. De verzamelde gegevens worden door de doelgroep, soms indirect, benut voor het vaststellen van het nationale en internationale visserijbeleid. In het geval van extern medegefinancierde onderzoeken is manier van kennisoverdracht meestal vastgelegd in de contracten.

De gegevens, die in het kader van de Europese regelgeving worden verzameld, kunnen op verzoek van de Europese Commissie onder voorwaarden vastgelegd in de verordening, aan derden beschikbaar worden gesteld.

In principe lenen gegevens, verzameld in het kader van het WOT programma of de daaruit voortvloeiende advisering, zich niet voor publicatie in gerefereerde wetenschappelijke journaals. Waar mogelijk wordt er echter naar gestreefd onderzoeksresultaten in wetenschappelijke tijdschriften te publiceren. De verzamelde gegevens en kennis worden tevens ingezet voor LNV-onderzoek die buiten dit programma valt.

Naast informatieoverdracht naar de directe doelgroepen is het belangrijk ook de betrokken sector (geen doelgroep) te informeren. Ten behoeve van de voorlichting van de sector wordt in een aantal artikelen in de vakpers toelichtingen gegeven over de resultaten van het biologisch bestandsonderzoek en de daaruit volgende adviezen. Bovendien vindt voorlichting plaats via de website van het RIVO.

8. de gerichte implementatie/vertaling van kennisproducten/resultaten richting LNV-beleid die heeft plaats gevonden en de betrokkenheid van het beleid hierbij;

Vertaling van onderzoeksresultaten naar beleid vindt in principe plaats door beleidsmedewerkers. Hierbij wordt desgevraagd door de onderzoekers ondersteuning gegeven. Ter ondersteuning van beleidsmedewerkers werd door projectleiders in 2002 deelgenomen aan nationale en internationale overlegstructuren.

9. de contacten met de doelgroep van het programma en de reactie op het programma (klanttevredenheid etc);

In de verslagperiode werd regelmatig overleg gevoerd tussen RIVO onderzoekers en beleidsmedewerkers van Directie Visserij over de onderzoeksprojecten. Op *ad hoc* basis vindt regelmatig overleg plaats tussen beleidsmedewerkers en onderzoekers over specifieke onderwerpen. Het overleg biedt voor beide partijen de mogelijkheid het onderzoek beter op de beleidsvragen aan te laten sluiten. Ook biedt dit overleg de mogelijkheid de beleidsvragen aan te scherpen. De wederzijdse afstemming tussen visserijbeleid en visserijonderzoek wordt zowel door beleid als onderzoek op prijs gesteld.

Met betrekking op het onderzoek in het zoete water vond regelmatig overleg plaats met het RIZA en RDIJ over de onderzoeksresultaten, de bijstelling en de voortzetting van dit onderzoek van in de komende jaren.

Met betrekking tot de dataverzameling, die wordt uitgevoerd in het kader van eerder genoemde EU verordeningen, is een begeleidingscommissie voor deze dataverzameling in het leven geroepen. De coördinatie van de Nederlandse dataverzameling wordt verzorgd door LNV. De coördinator onderhoudt de contacten met de EU. Daarnaast worden contacten onderhouden door deelname aan door de EU georganiseerde werkgroepen die de onderzoeksvoorstellen en onderzoeksresultaten evalueren. De Nederlandse voorstellen voor 2002 werden goed beoordeeld.

Tot dusverre is geen formele "klanttevredenheid" voor het programma uitgevoerd. In opdracht van DWK wordt het programma jaarlijks door de begeleidingscommissie beoordeeld. De begeleidingscommissie bestaat uitsluitend uit afgevaardigden van de doelgroep. De uitvoering van het programma in voorgaande jaren werd als goed beoordeeld.

10. de samenwerking/relatie met de begeleidingscommissie of klankbordgroep:

Gedurende de verslagperiode vond tweemaal overleg plaats tussen de Begeleidingscommissie en de programmaleider. De samenwerking/relatie tussen de Begeleidingscommissie en programmaleider wordt door beide partijen als constructief en plezierig ervaren. Het overleg had betrekking op de goedkeuring van het werkplan voor 2003. Tevens werd het jaarverslag over het jaar 2001 door deze commissie goedgekeurd. In de afgelopen periode is het format van deze verslagen, in onderling overleg, regelmatig aangepast om de gewenste informatie te kunnen inpassen. Daarnaast vond zeer regelmatig *ad hoc* overleg plaats tussen de voorzitter van de Begeleidingscommissie en de programmaleider.

11. de samenwerking tussen de bij het programma betrokken DLO-instituten:

Ten aanzien van de visserijstatistiek wordt regelmatig met het LEI samengewerkt met betrekking tot de statistische bewerking van aanvoer van de vangst en inspanningsgegevens van de Nederlandse vloot (logboekgegevens).

Bij het onderzoek naar de schelpdierbestanden werd met ALTErra samengewerkt.

12. de samenwerking met andere instellingen/organisaties:

Bij het onderzoek dat betrekking heeft op de bemonstering van visbestanden in zee wordt nauw samengewerkt met diverse visserijinstituten in Europa. Bestandsopnamen op zee worden veelal samen uitgevoerd met andere landen en gecoördineerd door de International Council for Exploration of the Sea (ICES). Ook de advisering met betrekking tot het beheer van deze bestanden vindt internationaal via ICES plaats. Op nationaal niveau wordt regelmatig samengewerkt met het RIKZ van het Ministerie van V&W.

Bij het onderzoek dat betrekking heeft op het beheer van binnenwateren en de zoetwatervisbestanden in Nederlandse wateren wordt samengewerkt met het RIZA en RDIJ van het Ministerie van V&W.

Bij het bestandsonderzoek dat betrekking heeft op spisulas wordt op wetenschappelijk niveau vooral samengewerkt met onderzoeksinstituten of universiteiten in Denemarken, Duitsland, België en Frankrijk. De bestandsopnamen van schelpdieren in de Nederlandse kustwateren vindt plaats in nauwe samenwerking en overleg met de betrokken sector.

13. overige relevante informatie:

De coördinatie van het programma door de programmaleider is als afzonderlijke activiteit in het programma opgenomen. De belangrijkste werkzaamheden waren het opstellen van een werkplan voor 2003 en een voortgangsrapportage over 2002. Het tot stand komen van de planning en de verslagen vond plaats in nauw contact met de betrokken projectleiders of proefleiders, die aan het tot stand komen van de rapporten bijdroegen.

Daarnaast bewaakt de programmaleider de voortgang van het onderzoek en het financieel beheer van de projecten.

In het kader van de Europese dataverzameling werd evenals in 2001, op verzoek van Directie Visserij, ondersteuning verleend voor het opstellen van een nationaal onderzoeksplan voor 2003 welke in overeenstemming is met de eisen vastgelegd in EU verordeningen Nr. 1543/2000 en Nr. 1639/2001

In de loop van 2002 werden een aantal vergaderingen bijgewoond van de klankbordgroep WOT-DLO. Deze klankbordgroep begeleidt de organisatie van het WOT onderzoek door de WOT units binnen DLO.

III De financiële rapportage over 2002¹

Tips:

- *Lever indien relevant een aparte tabel aan voor het DLO- en PO-deel*
- *Geef middels een voetnoot een toelichting op eventuele verschillen tussen geplande en gerealiseerde inzet in 2002 onderaan de tabel.*
- *Het is mogelijk om de financiële rapportage via een excel-tabel aan te leveren*
- *Tabellen die niet van toepassing zijn mogen verwijderd worden*

De financiële cijfers in onderstaande tabellen hebben betrekking op de geboekte financiële omzet in 2002 zijn afkomstig uit en in overeenstemming met het financiële jaaroverzicht van 2002 van het RIVO.

In 2002 zijn geen LNV gelden doorgeschoven uit het voorgaande jaar (kolom f). In de tabel met de geplande en gerealiseerde DLO inzet vanuit LNV-programmagelden geeft kolom g de geplande inzet in geld aan per project zoals aangegeven in het werkplan van het programma voor 2002. In kolom h zijn daaraan in de loop van 2002 voor een aantal projecten gelden toegevoegd afkomstig uit de vrije ruimte van het programma. Kolom i geeft de gerealiseerde inzet. De gerealiseerde omzet, in kilo-euro, is k€ 3,098.4. Dit is k€ 22.9 (0.7%) hoger dan de geplande inzet exclusief de niet gebruikte vrije ruimte. De niet gebruikte vrije ruimte is doorgeschoven naar 2003.

In de tabel met de gerealiseerde co- en contrafinanciering in 2002 geeft kolom d aan welk deel van de programmagelden is ingezet voor contrafinanciering. De hiermee verworven externe inkomsten staan in kolom e. Voor het project 'Vis en visserijonderzoek binnenwateren' worden in 2003 nog externe inkomsten verwacht van werk dat in 2002 is uitgevoerd. De belangrijkste externe financiers staan in kolom f aangegeven.

Bij het project "Vis en visserijonderzoek binnenwateren" waren de kosten voor extern onderzoek groter dan de omzet. Dit kwam omdat de externe opdrachtgever in gebreke is gebleven bij betaling. De opdrachtgever heeft toegezegd de in 2002 gemaakte kosten in 2003 alsnog te zullen betalen.

De totale omzet van het programma bedroeg k€ 3,453.3.

¹ In voorgaande jaren werd een belangrijk deel van de dataverzameling op zee, die in dit programma wordt uitgevoerd, medegefinancierd door de Europese Unie via rechtstreeks afgesloten contracten met het RIVO. Met ingang van 2002 is een einde gekomen aan deze vorm van medefinanciering en is een nieuwe regeling van kracht geworden. In 2002 zijn een tweetal verordeningen van kracht geworden waarin voor de lidstaten een verplichting vastgelegd tot het verzamelen van bepaalde biologische en economische gegevens, die essentieel zijn voor onderbouwing van het Europese visserijbeleid. Voor de uitvoering van deze verordening heeft de Europese Commissie een onderzoeksbudget beschikbaar. Een financiële bijdrage van de Unie aan de lidstaten voor de uitvoering van de dataverzameling wordt geregeld in een derde verordening.

In Nederland is LNV verantwoordelijk voor de uitvoering van de verplichting. LNV heeft een nationaal plan opgesteld waarin het voorgenomen onderzoek is beschreven. Dit plan is inclusief een begroting aangeboden aan de EC. Het voorgenomen onderzoek in dit plan is door LNV grotendeels uitbesteed aan het RIVO en LEI en is opgenomen in de WOT programma's 406 en 375. LNV zal in 2003 bij de EU een cost-statement indienen waarin de subsidiabele posten worden doorgedeclareerd.

IIIa Geplande en gerealiseerde DLO-inzet vanuit LNV-programmagelden (in Euro x 1000)²

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
Projectnr.	Project titel	Projectleider en instituut	start jaar	eind jaar	Door- geschoven uit budget 2001	Programma- gelden 2002	Geplande inzet vanuit programma- gelden ³	Gerealiseerde inzet vanuit programma- gelden	Doorge- schoven naar 2003
406 75501	Toestandsbeoordeling en beleidsadvisering zeevisserij	drs. F.A van Beek CVO	2002	2005	0	353.7	390.5	389.6	0
406 75502	Marktbemonstering zeevisserij	drs. A.T.G.W. Eltink, RIVO	2002	2005	0	783.7	774.6	772.9	0
406 75503	Bestandsopnamen op zee	dr. H.J.L. Heessen RIVO	2002	2005	0	748.7	791.9	784.1	0
406-75505	Discardbemonstering en visserijstatistiek	drs. M.A. Pastoors RIVO	2002	2005	0	352.9	353.6	352.7	0
406-75504	Vis- en visserijonderzoek binnenwateren	dr. J.J. de Leeuw, RIVO	2002	2005	0	314.3	333.2	356.6	0
406-75000	Monitoring schelpdierbestanden	dr. J.A. Craeymeersch, RIVO	2002	2005	0	283.3	355.7	363.8	0
406-75506	Ontwikkeling visserij- beheersinstrumenten	D. de Haan, RIVO	2003		0	15.1	15.0	13.5	0
	vrije ruimte				0	300.0	137.3 ⁴		137.3
	Coördinatie programmaleider		2002	2005	0	62.0	62.0	65.2	0
			Totaal			3,213.7	3,213.8	3,098.4	137.3

*) geef de reden van doorschuiven onderaan de tabel expliciet aan, incl. akkoord van begeleidingscommissie

² IIIb-f zijn niet van toepassing

³ (=2002 + doorschuif 2001) inclusief in 2002 gealloceerde gelden overgeheveld uit de vrije ruimte

⁴ niet gealloceerd en doorgeschoven naar 2003

Gerealiseerde co- en contrafinanciering in 2002 (in Euro x 1000):

a	b	c	d	e	f	g
Projectnr	Project titel	Looptijd co(ntra) financiering	Gerealiseerde inzet LNV-financiering tbv contra- financiering	Realisatie aanvullende cofinanciering buiten LNV	Co-financier buiten LNV (EU, EET, etc.)	Akkoord begeleidings- commissie/ klankbordgroep
406 75501	Toestandsbeoordeling en beleidsadvisering zeevisserij					
406 75502	Marktbemonstering zeevisserij					
406 75503	Routinematige bestandsopnamen op zee	2002	5.0	8.9		
406 75504	Vis- en visserijonderzoek binnenwateren	2002-2005	168.6	185.4	RIZA, RDIJ, EU	
406 75000	Monitoring schelpdierbestanden	2002-2005	119.5	160.6	PO mossel PO kokkel	
406 76006	Sanitair schelpdieronderzoek					
406 76005	Monitoring microverontreinigingen					
406 76000	Parasitologie en pathologie van aquatische organismen					
406 75506	Ontwikkeling visserij- beheersinstrumenten					
	vrije ruimte					
	Coördinatie programmaleider					
		Totaal	293.1	354.9		
% LNV-financiering tbv contrafinanciering⁵			9.1			
Totale omvang programma gedurende 2002⁶			3,453.3			

⁵ =(totaal kolom d/LNV-budget 2002)*100%

⁶ =totaal kolom e + gerealiseerde inzet vanuit programmagelden

Indien relevant voor het programma:

Geef aan wat de omvang is van volledig door derden gefinancierd onderzoek dat gerelateerd is aan het programma. Geef hierop ook een korte inhoudelijke toelichting (noem onderwerpen e.d.).

rapporten en referenties

- EU 2000. BESCHIKKING VAN DE RAAD van 29 juni 2000 betreffende een financiële bijdrage van de Gemeenschap in de uitgaven van de lidstaten voor het verzamelen van gegevens, alsmede in de financiering van studies en modelprojecten ter ondersteuning van het gemeenschappelijk visserij beleid (2000/439/EG)
- EU 2000. VERORDENING (EG) Nr. 1543/2000 VAN DE RAAD van 29 juni 2000 tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid
- EU 2000. VERORDENING (EG) Nr. 1639/2001 VAN DE COMMISSIE van 25 juli 2001 tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 1543/2000 van de Raad
- Anon. 2001. The Netherlands National programme for the collection of fisheries data (submission for the years 2002-2006)
LNV offerte voor de Europese Commissie
- Beek, F.A. van, 2002. Programma Wettelijke en Dienstverlenende Taken. Visserijonderzoek 2002-2005 (Werkplan 2002).
RIVO-CVO Rapport 02.001
- Beek, F.A. van, 2002. Voortgangs- en afrondende rapportage van het WDT programma 339: Wettelijke en Dienstverlenende Taken Visserijonderzoek voor LNV in 2001.
RIVO-CVO Rapport 02.005
- Beek, F.A. van, 2002. Programma Wettelijke Onderzoek Taken. Visserijonderzoek DLO-programma 406 Werkplan 2003
CVO Rapport 02.027

Vergaderingen en werkgroepen

Overleg Begeleidingscommissie over afrondende rapportage 2002 Den Haag, 11 maart 2002	Frans van Beek
Overleg Begeleidingscommissie over werkplan 2003 IJmuiden, 20 september 2002	Frans van Beek
Begeleidingscommissie datacollectie Den Haag, 8 januari 2002	Frans van Beek
Begeleidingscommissie datacollectie Den Haag, 17 april 2002	Frans van Beek
Begeleidingscommissie datacollectie Den Haag, 22 mei 2002	Frans van Beek
Begeleidingscommissie datacollectie Den Haag, 16 augustus 2002	Frans van Beek
Begeleidingscommissie datacollectie Den Haag, 29 november 2002	Frans van Beek

Diverse bijeenkomsten van de klankbordgroep WOT-DLO Wageningen, 2002	Frans van Beek
Workshop voor programmaleiders DLO Wageningen, 28 mei 2002	Frans van Beek
Bijeenkomst programmaleiders KeD over LNV account Lelystad, 7 november 2002	Frans van Beek

IV bijlage 1

1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen zeevisserij

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Toestandsbeoordeling & Beleidsadviezen Zeevisserij
Programma/projectnummer	406 75501
Projectleider	drs. F.A. van Beek
Overige medewerkers	drs. A.T.G.W. Eltink, dr. H.J.L. Heessen, drs. M.A. Pastoors, dr. S.B.M. Kraak, ing. S.W. Verver en prof. dr. N. Daan
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	ir. L.R.M. Lomans (Dir. Vis.)

1.1 Algemeen

Het onderzoek dat in dit project werd uitgevoerd omvat de biologische advisering van het nationale en internationale visstandbeheer dat betrekking heeft op de commerciële zeevisbestanden. Vrijwel alle voorgenomen werkzaamheden in het werkplan voor 2002 zijn volgens planning gerealiseerd. Daarnaast was het mogelijk om de advisering die betrekking heeft op mariene ecosystemen binnen dit project uit te voeren. Deze activiteit viel voorheen onder programma 324, dat in 2001 is beëindigd. Ook kon worden meegewerkt aan een extra ICES werkgroep die zich richt op de verbetering van de biologische kwaliteit van het ICES advies. Evenals in 2001 werd, naar aanleiding van de zogenaamde "kabeljauwcrisis", extra ondersteuning gegeven aan LNV. In een aantal gevallen is voor aanvullende advisering dat werd gegeven op verzoek van LNV, de vrije ruimte van programma 406 ingezet. Hiervan wordt melding gemaakt in het verslag bij het betrokken onderwerp.

1.2 Toestandsbeoordeling visbestanden

Ter voorbereiding van de advisering van LNV en de EU werden, evenals in voorgaande jaren, in internationaal verband door ICES werkgroepen toestandsbeoordelingen en vangstprognoses gemaakt van een aantal vissoorten. De voorbewerking van de nationale gegevens, aanvoergegevens en bestandsopnamen, werden op het RIVO uitgevoerd en aan de werkgroepen beschikbaar gesteld.

De vissoorten die voor Nederland van het grootste belang zijn haring, kabeljauw, wijting, tong, schol, makreel en horsmakreel. Aan de toestandsbeoordeling van deze vissoorten werd door RIVO biologen meegewerkt. De volgende ICES werkgroepen werden bijgewoond: de Herring Assessment Working Group of the Area South of 62°N (WGHER) in Kopenhagen, twee bijeenkomsten van de Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) in Kopenhagen respectievelijk IJmuiden, de Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy (WGMHSA) in Kopenhagen, de Working Group on Eels (WGEEL) in Nantes, de Working Group on

Elasmobranch Fishes (WGEF) in Kopenhagen en de Workshop on MSVPA in the North Sea (WKMSNS) in Charlottenlund. Ter voorbereiding van een aantal van deze werkgroepen werden werkdocumenten gemaakt waarin onderzoeksresultaten werden samengevat of specifieke problemen werden geanalyseerd.

Ten behoeve van de assessment van de westelijke makreel vond een revisie plaats van vangstgegevens in de periode 1972-1984 door een ad hoc Study Group on Data Revision and Archaeology for the North-East Atlantic Mackerel Assessment (SGDRAMA) in Dublin. Deze studiegroep vond plaats aansluitend op de Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS).

Omdat de WGNSSK in juni plaats vond waren er nog geen gegevens van de bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen beschikbaar. Deze gegevens leveren informatie op over de jaarklasomvang die in de prognose voor 2003 worden gebruikt. Daarom werd een tweede extra vergadering in oktober in IJmuiden gehouden waar de vangstprognoses werden gemaakt.

1.3 Advisering aan LNV en Europese Unie

1.3.1 Advisering via ICES

Op basis van deze toestandsbeoordelingen en vangstprognoses werden door ICES via het Advisory Committee for Fishery Management (ACFM) in mei en oktober beheersadviezen voor deze bestanden gegeven. Een korte impressie van de toestand geeft aan dat de bestanden van kabeljauw in de Noordzee, Ierse Zee, Kattegat, Oostzee en ten westen van Schotland zich in kritieke staat bevinden. Voor de bestanden in de Noordzee, Ierse Zee en ten westen van Schotland werd voor 2003 zelfs een algemene sluiting van de gerichte visserij geadviseerd. Bovendien werd geadviseerd de kabeljauwvangsten in de niet gerichte visserij sterk te beperken. Voor de andere kabeljauwbestanden werd een zo laag mogelijke vangst geadviseerd. De toestandsbeoordeling van schol in de Noordzee gaf aan dat het bestand zich al een aantal jaren beneden de voorzorgsgrens bevindt. De schatting van de scholstand is echter onzeker. Een aantal aanvullende analyses voor schol gaf aan dat de sterke 1996 jaar-klas in de scholstand domineert. De onzekerheid omtrent de bijdrage van deze jaar-klas in het bestand wordt vooral veroorzaakt door een afname van de groei, waardoor een groot deel van de jaar-klas als discard wordt opgevisd. Hierover zijn geen betrouwbare gegevens beschikbaar. Bovendien gaven de bestandsopnamen een afname van de scholstand aan in het oostelijk deel van de Noordzee aan, maar een toename in het westelijk deel. De volwassen tongstand in de Noordzee is afgenomen als gevolg van het geleidelijk opvissen van een sterke jaar-klas en bevond zich in 2001 en 2002 beneden de voorzorgsgrens. De bestanden van wijting, schelvis, koolvis en haring in de Noordzee en makreel in westelijk wateren zijn toegenomen. Vooral de toename van de haring in de Noordzee is spectaculair. In 1997 werd het haringbestand op 0.5 miljoen ton geschat. Voor 2003 wordt verwacht dat het bestand boven de 2 miljoen ton zal stijgen. De toestand van het westelijke makreel is stabiel. Het niveau van het bestand werd evenwel lager ingeschat dan in voorgaande jaren, voornamelijk als gevolg van recente eisurveys. Het bestand van de westelijk horsmakreel toont al jaren een dalende trend. De palingstand en de intrek van glasaal in Europese wateren bevindt zich al een aantal jaren op een dieptepunt.

De adviezen werden direct na de ACFM vergaderingen gepresenteerd aan Directie Visserij en de visserijsector.

Door verschillende internationale managementorganisaties (EU, OSPAR, HELCOM) worden advies gevraagd, dat betrekking heeft op het beheer van mariene ecosystemen. De adviezen worden in internationaal verband opgesteld door het ICES Advisory Committee on Ecosystems (ACE). Nederland was hierin vertegenwoordigd door Niels Daan. In 2002 zijn adviezen uitgebracht over uiteenlopende onderwerpen zoals bijvangsten van niet-doelsoorten, bijvangsten van walvisachtigen, voor visserij gevoelige habitats, genetische

diversiteit van geëxploiteerde soorten en Ecological Quality Objectives (EcoQOs). Deze activiteit werd voorheen uitgevoerd in programma 324 dat in 2001 werd beëindigd.

1.3.2 Advisering via STECF

In april en november vonden reguliere vergaderingen plaats van Wetenschappelijk, Technische en Economisch Comité (STECF) in Brussel. In dit comité geven biologen, economen en technici advies aan de EU ten behoeve van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Onderwerpen waarover in 2002 advies of commentaar werd gegeven zijn: de relatie tussen capaciteit, visserijinspanning en visserijsterfte; bijvangsten van walvisachtigen; herstelplannen voor heek- en kabeljauwbestanden; technische maatregelen; TACs voor bestanden die gemengd met andere bestanden worden bevestigd; elasmobranchen (haaien en roggen); effecten van de visserij op zandspiering; visserij en bestanden in de Middellandse Zee; economische aangelegenheden en een review van het wetenschappelijk advies van ICES.

STECF heeft een aantal subgroepen, welke in afzonderlijke vergaderingen onderwerpen voor de Commissie of de regulier STECF vergadering voorbereiden. Het aantal vergaderingen in 2002 was aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. In 2002 werd deelgenomen aan een aantal van deze STECF subgroepen.

In maart werd een 2-daagse vergadering tussen de wetenschappers uit de EU en Noorwegen bijgewoond waarin "harvest control rules" voor kabeljauw in de Noordzee werden geëvalueerd. De vergadering werd voorgezeten door Frans van Beek. Uitgaande van het op dat moment bekende kabeljauwbestand werd verwacht dat het herstel ongeveer 8 jaar in beslag zal nemen mits er effectieve maatregelen worden getroffen. Aansluitend vond een STECF Subgroup on Resource Status (SGRST) plaats waarin hetzelfde werd gedaan voor de overige kabeljauw- en heekbestanden waarvoor ICES een herstelplan heeft geadviseerd.

In september was er een vergadering van de STECF Subgroup on Resource Status (SGRST) over Elasmobranch Fishes. De vergadering werd voorgezeten door Henk Heessen. De studiegroep maakte een inventarisatie van visserijgegevens (vangst en inspanning) en biologische gegevens van een groot aantal bestanden van roggen en haaien in verschillende gebieden. In een aantal gevallen kon iets gezegd worden over de ontwikkeling van deze voor visserij zeer gevoelige bestanden. Een aantal mogelijkheden om deze bestanden te beheren werd aangegeven en aanbevelingen met betrekking tot verbetering van het onderzoek van werden gedaan.

In oktober was er een vergadering van de Subgroup on Resource Status (SGRST) over de gemengde visserij. Deze vergadering was in maart voorafgegaan door een informele bijeenkomst waarin de Commissie haar bedoelingen over het onderwerp duidelijk maakte. Op verzoek van de Commissie werden gegevens samengebracht en een voorlopig model ontwikkeld dat gebruik kan worden voor het vaststellen van TACs waarbij rekening wordt gehouden met het gemengde karakter van de visserij. De resultaten van de deze groep hebben vooralsnog een voorlopig karakter. Deze activiteit zal in 2003 worden voortgezet waarbij samenwerking met ICES is voorzien. Naar aanleiding van de resultaten van deze studiegroep werden door Martin Pastoors en Sarah Kraak twee discussie documenten gemaakt over de gevoeligheid en niet voorziene consequenties van het ontwikkelde model.

In maart werd via de STECF Subgroup on Research Need (SGRN) deelgenomen aan een evaluatie van de onderzoeksvoorstellen in de nationale programma's die zijn ingediend in het kader van de verordening voor de datacollectie (EG Nr. 1639/2001). In december werden in een tweede vergadering van deze groep de door de lidstaten voorgestelde afwijkingen van de verplichtingen in de verordening beoordeeld.

In april werd deelgenomen aan een STECF Subgroup on database and related systems for data collection. Hier werden de mogelijkheden besproken om te komen tot EU database systeem waarin gegevens die door de lidstaten worden verzameld in het kader van de datacollectie (EG Nr. 1639/2001) kunnen worden samengebracht. Dit blijkt veel ingewikkelder dan door de EU was voorzien. In 2003 zullen door Brussel stappen worden ondernomen die moeten leiden tot de (waarschijnlijk externe) ontwikkeling van een dergelijk systeem. Voor deze subgroep werd een werkdocument gemaakt.

Naast de officiële rapporten van de internationale vergaderingen wordt Directie Visserij middels overleg met betrokken beleidsmedewerkers en verslagen, in de vorm van nota's, op de hoogte gehouden van de belangrijkste resultaten van deze vergaderingen.

1.4 Ondersteunende WOT

1.4.1 Overig beleidsonderbouwende activiteiten

In 2002 werden twee vergaderingen van de ICES Study Group on the further Development of the Precautionary Approach to Fishery Management (SGPA) bijgewoond. Deze werkgroep heeft als belangrijkste taak het verder ontwikkelen van de implementatie van het voorzorgsbeginsel in de biologische adviezen. Het voorzorgsbeginsel werd 4 jaar geleden door ICES voor het eerst gehanteerd. De eerste vergadering ging over een uiteenlopend aantal onderwerpen: stock-recruitment, 'harvest control rules', herstelplannen en een evaluatie van de ICES implementatie van het voorzorgsbeginsel. In de tweede (niet in het werkplan voorziene) vergadering werden nieuwe methodes en richtlijnen ontwikkeld voor de berekening van PA referentie waarden. ICES is voornemens in 2003 de bestaande waarden te herzien.

Ondanks een herstructurering van de adviescomités van ICES enige jaren geleden, functioneren deze comités, in de ogen van velen, nog steeds onvoldoende. Daarom werd in februari een ICES Study Group on ACFM Working Procedures (SGWP) gehouden. Deze studiegroep maakte een inventarisatie van de problemen en kwam met een aantal aanbevelingen. De grootste problemen komen voort uit de grote werkdruk en de daarmee samenhangende druk op de kwaliteit van de advies. Bovendien wordt de splitsing van visserij- en ecosysteem adviezen als een handicap gezien om te komen tot een consistent advies. De belangrijkste aanbeveling van de groep is adviesstructuur van ICES te regionaliseren. Bovendien werd voorgesteld beter gebruik te maken van de expertise van 'stakeholders' bij de assessments

In december kwam de ICES Study Group on Growth, Maturity and Condition in Stock Projections (SGGROMAT) voor de eerste maal bijeen. De belangrijkste taak van deze studiegroep is het integreren van beschikbare biologische informatie in toestandsbeoordelingen van visbestanden en vangstprognoses. Daarnaast worden modellen ontwikkeld waarmee de biologische processen worden beschreven. De Nederlandse inbreng is vooral gericht op platvis. De resultaten van deze groep zullen worden ingebracht in de assessmentwerkgroepen met de bedoeling hiermee de 'biologische kwaliteit' van de ICES assessments en prognoses te verbeteren.

Op verzoek van Directie Visserij werd een korte studie uitgevoerd naar de vangst, inzet en cpue van de Nederlandse boomkorvloot rond de 55° en 56° NB. Tevens werd, naar aanleiding van een interim overleg tussen Directie Visserij, sector en biologen van het RIVO over de actuele situatie van de scholstand, werd op verzoek van Directie Visserij een quick scan uitgevoerd naar het effect van toevoeging van gesimuleerde discards en high-grading op de toestandsbeoordeling van schol. Ook werd op verzoek van Directie Visserij een analyse gemaakt van de cpue van schol van geselecteerde schepen die in hun visserij in mindere mate beperkt zijn door vangstcontingenten. Deze activiteiten zijn bekostigd uit de vrije ruimte van programma 406

Naar aanleiding van de mogelijke consequenties van het advies voor kabeljauw in de Noordzee op de vangstquota voor platvis werd op verzoek van Directie Visserij extra ondersteuning gegeven aan beleidsmedewerkers in de onderhandelingen met Noorwegen in Oslo en Brussel. Ten behoeve van de besluitvorming waren in een aanvullende analyse de middellange termijn vangstopties voor schol verder uitgewerkt.

1.4.2 Media

In 2002 werden, aansluitend op de ACFM vergaderingen persconferenties gegeven om de ICES adviezen voor 2003 toe te lichten. Ten behoeve van de voorlichting aan de sector werden in een aantal artikelen in de vakpers toelichtingen gegeven op de resultaten van het biologisch bestandsonderzoek en de daaruit volgende adviezen. Een aantal van deze artikelen zijn ook op de RIVO website geplaatst. In 2002 trok vooral de kabeljauwcrisis de aandacht van de media en de mogelijke consequenties van de door "Brussel" te nemen maatregelen voor de Nederlandse visserij op platvis. Door het RIVO werd meegewerkt aan een aantal landelijke en regionale programma's op radio en televisie over dit onderwerp. De pers toonde weinig belangstelling voor het toch wel spectaculaire herstel van de haring in de Noordzee.

1.4.3 Diversen

In het kader van het ontwikkelen van contacten met "stakeholders" is het RIVO in 2002 formeel partner geworden van de North Sea Commission, Fisheries Partnerschip (NSCFP). Dit is een internationaal overlegplatform tussen visserijbiologen en visserijsector uit landen rond de Noordzee. Het belangrijkste doel van deze groep is het uitwisselen van informatie, geven van voorlichting en ontwikkelen van gezamenlijke initiatieven. Er waren drie reguliere bijeenkomsten. In 2002 werden drie bijeenkomsten gehouden. De belangrijkste activiteit was het organiseren van een experiment waarbij een aantal ICES toestandsbeoordelingen van demersale bestanden in de Noordzee gezamenlijk door experts uit de sector en onafhankelijke visserijbiologen (uit de USA en Canada) werden beoordeeld. De Nederlandse inbreng was substantieel middels de presentatie van en toelichting op de toestandsbeoordelingen door de voorzitter van de demersale Noordzeewerkgroep (WGNSSK) Martin Pastoors. De resultaten van de beoordeling werden aan ACFM aangeboden en ter overweging bij het opstellen van de vangstadviezen. Het experiment werd door alle partijen als geslaagd beoordeeld en zal worden voortgezet in 2003. Verder werd door NSCFP meegewerkt aan een enquête binnen de demersale vloot over de toestand van een aantal visbestanden. Ook werd gezamenlijk met ICES een studiegroep opgericht die de mogelijkheden zal inventariseren om tot een nauwere samenwerking te komen tussen vissers en biologen.

Met instemming van Directie Visserij vervullen onderzoekers van het RIVO een aantal voorzitterschappen van ICES comités. Henk Heessen is voorzitter van Living Resource Committee (LRC). Martin Pastoors is voorzitter van WGNSSK. Het vervullen van deze taak brengt verplichtingen met zich mee. Henk Heessen heeft naast het LRC een vergadering van het Consultative Committee (CONC) bijgewoond. Martin Pastoors heeft twee vergaderingen van WGNSSK voorgezeten. Daarnaast zijn diverse onderzoekers lid van diverse wetenschappelijke comités van ICES. Deze activiteiten van deze comités hebben betrekking op de instandhouding van de infrastructuur van de internationale biologische advisering. De bijdragen aan deze comités zijn daarom in dit project ondergebracht.

In februari werd door ICES een cursus gegeven over assessmenttechnieken die in ICES werkgroepen worden toegepast: ICES Workshop Course on Fish Stock Assessment Techniques (WKCFAT). Aandacht werd gegeven zowel aan de theoretische achtergrond als de toepassing in de praktijk. De cursus werd bijgewoond door Loes Bolle en Sieto Verver.

Zowel in Nederland als in de omringende landen wordt het merken van vis doorgaans uitgevoerd in projecten gericht op een specifieke onderzoeksvraag. Over de inname van vismerken zijn internationaal tussen de onderzoeksinstituten afspraken gemaakt en ieder instituut heeft zich verplicht alle aangeboden vismerken, ongeacht de afkomst, in te nemen tegen een vergoeding die voor ieder land afzonderlijk is vastgesteld. In 2002 werden geen nieuwe merkexperimenten met vissen op zee uitgevoerd. Het innemen van vismerkjes van experimenten uit voorgaande jaren en van merkexperimenten uitgevoerd door buitenlandse visserijonderzoeksorganisaties werd routinematig gecontinueerd. Deze activiteit wordt in dit project geadministreerd. In 2002 werden door de Nederlandse vloot 35 merkjes aangebracht, die administratief werden verwerkt.

In samenwerking met een aantal buitenlandse visserijonderzoeksinstituten werd, in opdracht van DG Fish (Brussel), een modelstudie gedaan naar het effect van het invoeren van meerja-

ren TACs voor een aantal rondvisbestanden op de ontwikkeling van deze bestanden (MATES). Hierbij werden verschillende opties (beslisregels) met betrekking tot beperking in de fluctuaties in de TAC in opeenvolgende jaren onderzocht. Het onderzoek is een vervolgoopdracht van een vergelijkbaar onderzoek voor platvisbestanden en werd geheel door de EU gefinancierd en valt buiten het LNV programma. Gezien de relevantie van dit onderzoek voor het visserijbeleid wordt het hier vermeld.

1.5 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Anon 2002. North Sea Commission Fisheries Partnership, Report of the fifth Meeting (Brussels, Monday 11th February 2002)
- Anon 2002. Report of the 6th Meeting of the North Sea Commission Fisheries Partnership (Radisson SAS Scandinavia Hotel, Gothenburg, Sweden, July 8-9, 2002)
- Anon 2002. Report of the North Sea Commission Fisheries Partnership Consultation Meeting with ICES (ICES Headquarters 26-28 August 2002)
- Bolle, L.J. 2002. Ageing problems in plaice: the results of the otolith exchange initiated at the WGNSSK meeting in June, 2002.
Working document to WGNSSK (oktober 2002)
- Eltink, A.T.G.W. 2002. Biological Evaluation of the fishery on juvenile and adult Western Horse Mackerel.
Working Document WGMHSA
- Eltink, A.T.G.W., B. Villamor and A. Uriarte. 2002. Revision of the mean weights at age in the stock (WEST) and the proportion mature at age (MATPROP) of NEA Mackerel over the period 1972-2001.
Working Document WGMHSA
- EU 2002. 14th Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (Brussels, 22-26 April 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)
- EU 2002. 15th Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (Brussels, 4-8 November 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)
- EU 2002. Communicating aggregated data collected under the Data Collection Regulation. Working Group on Database Development (22-24 April 2002, Brussels)
Appendix 2 in 14th Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries
- EU 2002. Report of the Subgroup on Research Need (SGRN), Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Evaluation of National Programmes. (Brussels, 4-7 March 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)
- EU 2002. Evaluation of Harvest Control Rules for North Sea Cod. Report of a two-day Meeting of Scientists from Norway and the Community. (Brussels, 18th. and 19th. March 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)
- EU 2002. Report on Review of Stocks (SGRST) Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Evaluation of Recovery Plans, (Brussels 20-22 March 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002)764
- EU 2002. Report of the Subgroup on Resource Status (SGRST) of the Scientific, Technical and Economic Committee For Fisheries (STECF) Mixed Fisheries. (Brussels, 22-26 October 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)

- EU 2002. Report of the Subgroup on Resource Status (SGRST) of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Elasmobranch Fisheries (Brussels, 23-26 September 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)
- EU, 2002. Report of the Subgroup on Research Need (SGRN), Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Analyses of Derogations and Non-conformities of Data Collection National Programmes for 2003 and Further Evaluation of Blackspot Sea Bream Recovery Plan (Brussels, 9-13 December 2002).
Commission Staff Working Paper SEC(2002) [reference](#)
- Heessen, H.J.L., M.A. Pastoors en F.A. van Beek. Noordzeeharing weer binnen veilig biologische grenzen.
Visserijnieuws 22(24)4
- ICES 2002. Report of the Workshop Course on Fish Stock Assessment Techniques (ICES Headquarters, 4-9- February 2002).
ICES C.M.2002 Ref. G, ACFM
- ICES, 2002. Report of the Study Group on ACFM Working Procedures. (ICES Headquarters 25 February – 1 March 2002)
ICES C.M. 2002/MCAP:1
- ICES 2002. Report of the Study Group on the Further Development of the Precautionary Approach to Fishery Management (Lisbon, Portugal, 4–8 March 2002).
ICES CM 2002/ACFM:10 Ref. ACE, D
- ICES 2002. Report of the Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N (ICES Headquarters, 12-21 March 2002).
ICES CM 2002/ACFM:12
- ICES 2002. Report of the Study Group on Elasmobranch Fishes (ICES Headquarters, 6-10 May 2002)
ICES C.M.2002/G:08 Ref. ACFM
- ICES 2002. Report on a Workshop on MSVPA in the North Sea (Charlottenlund, Denmark, 8–12 April 2002).
ICES C.M. 2002/D:04 Ref. ACFM, ACE
- ICES 2002. Report of the ICES Advisory Committee on Fishery Management 2002 part 1, part 2 and part 3.
ICES Cooperative Research Report No 255
- ICES 2002. Report of the ICES Advisory Committee on Ecosystems
ICES Cooperative Research Report No 254
- ICES 2003. Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (Copenhagen, 11-20 June 2002).
ICES C.M. 2003/ACFM:02
- ICES 2003. Appendix to the Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (IJmuiden, 7-8 October 2002).
ICES C.M. 2003/ACFM:02 Appendix
- ICES 2003. Report of the ICES/EIFAC Working Group on Eels. (Nantes, 2-6 September 2002)
ICES C.M. 2003/ACFM:06
- ICES 2003. Report of the Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy (Copenhagen, 10-19 September 2002).
ICES C.M.2003/ACFM:07
- ICES 2003. Report of the Ad Hoc Study Group on Data Revision and Archaeology for the North-East Atlantic Mackerel Assessment (Dublin, Ireland, 13-20 April 2002).
ICES C.M.2003/ACFM:07(annex)
- ICES 2003. Report of the Study Group on the further Development of the Precautionary Approach to Fishery Management (ICES Headquarters, 2-6 December 2002).
ICES C.M.2003/ACFM: 09 Ref. ACE, D

- ICES 2003. Report of the Study Group on Growth, Maturity and Condition in Stock Projections. (ICES Headquarters, 5-10 December 2002).
ICES C.M.2003/ D:01 Ref. ACFM, C, G, H, WGMG
- Iversen, S. A. and A.T.G.W. Eltink. 2002. Egg production and spawning stock size of mackerel in the North Sea in 2002.
Working Document WGMHSA
- Kraak, S.B.M., M.A. Pastoors en A.D. Rijnsdorp. 2002. Effecten van discarding en high-grading op de toestandsbeoordeling van schol: een quick-scan.
CVO Rapport 02.019
- Kraak, S.B.M., and M.A. Pastoors. 2002. Further comments on the mixed fisheries forecast model (SGBRE/STECF): the discrepancy between the TAC distribution over the countries implied by the model and the TAC distribution according to the relative stability.
Discussion document
- Marchal, P., C. Ulrich and M. Pastoors. 2002. Area based management and fishing efficiency.
Aquatic Living Resources, 15: 73-85
- Pastoors, M.A. 2002. Towards a generic approach for combining and storing international catch at age data.
Working document STECF subgroup on database development 22-24 April 2002, Brussels
- Pastoors, M.A. 2002. Vangst, inzet en CPUE van de Nederlandse boomkorvloot, met name rond de 55° en 56° NB.
CVO Rapport 02.018
- Pastoors, M.A. 2002. North Sea plaice: medium term analysis using a constrained Shepherd recruitment curve
CVO Rapport 02.024
- Pastoors, M.A. and S.B.M. Kraak. 2002. Sensitivity analyses of the mixed fisheries prediction model.
SGBRE/STECF, discussion document
- Pastoors, M.A. 2002. North Sea plaice: can medium-term analyses be used to assess the short term consequences of fishing.
Discussion document
- Quirijns, F.J. 2002. Trends in CPUE of plaice and the effort of three groups of beam trawl vessels since 1995.
Working Document to WGNSSK

1.6 Nota's

- Beek, F.A. van, 2002. Verslag van de ICES studiegroep over de verdere ontwikkeling van het voorzorgsbeginsel (Lissabon, 4-8 maart 2002)
Nota CVO/02.9170/FvB/mw
- Beek, F.A. van, 2002. Verslag van de vergadering van de Study Group on ACFM Working Procedures (SGWP), Kopenhagen, 25 februari -1 maart 2002.
Nota CVO 02.7807/FvB
- Beek, F.A. van, 2002. Verslag van de ACFM vergadering van 9-18 oktober te Kopenhagen
Nota CVO/02.25191/FvB/mw
- Beek, F.A. van, 2002. Verslag van de vergadering van de NSC Fisheries Partnership Working Group, Brussel, 11/12 februari 2002.
Nota CVO/02.0161/FvB
- Beek, F.A. van, 2002. Verslag van de vergadering van de NSC Fisheries Partnership Working Group, Gothenburg, 8/9 juli 2002.
Nota CVO/02.19364/FvB/mw

- Beek, F.A. van, 2002. Verslag van twee vergaderingen in Brussel over de evaluatie van "Harvest Control Rules" voor kabeljauw en heek (18-19 maart en 20-22 maart, 2002)
Nota CVO/02.8046/FvB/mw
- Beek, F.A. van, 2003. Verslag van de ICES studiegroep over de verdere ontwikkeling van het voorzorgsbeginsel (Kopenhagen, 2-6 december 2002)
Nota CVO/03.000 255/vB
- Daan, N. 2002. Verslag van het ICES Advisory Committee on Ecosystems (ACE), Kopenhagen, 7-11 Juni 2002
Nota CVO/02.15369/ND
- Dekker, W. en N. Daan. 2002. Verslag van de ICES Workshop on Multi Species Virtual Population Analyses in the North Sea.
Nota CVO/02.15938/WD
- Dekker, W. 2002. Verslag van de bijeenkomst van de ICES/EIFAC aalwerkgroep (2-6 september 2002, Nantes (Frankrijk).
Nota CVO/02.22862/WD/mw
- Densen, W.L.T van, 2002. Verslag van de informele bijeenkomst van experts op het gebied van gemengde visserijen, 14 maart 2002 te Brussel.
Nota CVO/02.8042/WLT/mw
- Densen, W.L.T van, 2002. Verslag van de consultatieve vergadering van de North Sea Commission Fisheries Partnership (NSCFP) van 26 tot en met 29 augustus bij ICES, Kopenhagen.
Nota CVO/02.20995/WLT/mw
- Eltink, A.T.G.W. 2002. Verslag van de STECF vergadering over onderzoeksbehoeftes betreffende de evaluatie van de nationale programma's, Brussel, 4-7 maart.
Nota CVO/02/9168/AE/mw
- Eltink, A.T.G.W. 2002. Verslag van de vergadering van de STECF, 22-26 april 2002 te Brussel.
Nota BE/02.11343/AE/mw
- Eltink, A.T.G.W. 2002. Verslag van de vergadering van de STECF, 4-8 november 2002 te Brussel.
Nota BE/02.26044/FvB/Mbo
- Eltink, A.T.G.W. 2002. Verslag van de vergadering van het internationale bedrijfsleven (sector pelagische visserij met visserijbiologen, 28 juni 2002 te Aberdeen, Schotland.
Nota BE/02.19545/AE/mw
- Eltink, A.T.G.W. en S.V. Verver. 2002. Verslag van de vergadering van de ICES Makreel, Horsmakreel, Sardien en Ansjovis Werkgroep (WGMHSA), 10-19 september 2002 te Kopenhagen.
Nota CVO/02.25750/AE/SV/mw
- Eltink, A.T.G.W. 2003. Verslag van de STECF subgroep over onderzoeksbehoeftes betreffende de evaluatie van de nationale programma's voor 2003, van 9-13 december 2002 te Brussel.
Nota CVO/03 0000 986 AE
- Heessen, H.J.L., 2003. Verslag van de vergadering van de STECF 'Subgroup on resource status (SGRST)' over 'Elasmobranch Fisheries' van 23-26 september 2002 in Brussel.
Nota BE/03.000.1360 HH
- Kraak, S.B.M. 2002. Verslag van de bijeenkomst van de SGRST-werkgroep Mixed Fisheries van STECF, 22-26 oktober 2002, te Brussel.
Nota CVO/02/25570/SK
- Kraak, S.B.M. 2003. Verslag van de Study Group on Growth, Maturity and Condition in Stock Projections (Kopenhagen 5-10 december 2002)
Nota CVO/03/0001702/Kra/mw
- Pastoors, M.A. 2002. Verslag van de ICES Haring Werkgroep 2002 (Kopenhagen, 12-21 maart 2002).
Nota CVO/02.8348/MPa

- Pastoors, M.A., S.W. Verver en L.J. Bolle. 2002. Verslag van de vergadering van de ICES Werkgroep voor Demersale bestanden in de Noordzee (WGNSSK), 11 t/m 20 juni 2002.
Nota CVO/02.19784/Mpa/mw
- Pastoors, M.A. 2002. Verslag van de ACFM vergadering van 21-30 mei 2002 te Kopenhagen.
Nota CVO/02.15401/Mpa/mw
- Pastoor, M.A. 2002. Intern verslag onderhandelingen EU-Noorwegen, 5-6 november 2002.
Nota CVO/02.26032/Mpa
- Pastoor, M.A. 2002. Onderhandelingen EU-Noorwegen, 19-21 november 2002 te Brussel
Nota CVO/03.0000990/Mpa/mw
- Scholten, M., en A.D. Rijnsdorp. 2002 "Middenlange termijn overwegingen voor Noordzee schol."
Nota BE 02.24937
- Verver, S.W. 2002. Verslag van de vergadering van de STECF subgroups databases, 22-24 april 2002 te Brussel.
Nota CVO/02.11171/SV/mw

1.7 Vergaderingen en werkgroepen

ICES vergaderingen

Consultative Committee (CONC) Kopenhagen, 21-22 januari 2002	Henk Heessen
Advisory Committee for Fisheries Management (ACFM) Kopenhagen, 21-30 mei 2002	Martin Pastoors
Advisory Committee for Fisheries Management (ACFM) Kopenhagen, 9-18 oktober 2002	Martin Pastoors Frans van Beek
Study Group on ACFM Working Procedures (SGWP) Kopenhagen, 25 februari - 1 maart 2002	Frans van Beek
Study Group on the Further Development of the Precautionary Approach to Fishery Management (SGPA) Lissabon, 4-8 maart 2002	Frans van Beek
Study Group on the Further Development of the Precautionary Approach to Fishery Management (SGPA) Kopenhagen, 2-6 december 2002	Frans van Beek
Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N (HAWG) Kopenhagen, 12-21 maart 2002	Martin Pastoors Gerjan Piet
Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy (WGMHMSA) Kopenhagen, 10-19 september 2001	Guus Eltink Sieto Verver
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) Kopenhagen 11-20 juni 2002	Martin Pastoors Loes Bolle Sieto Verver
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) IJmuiden 7-8 oktober 2002	Martin Pastoors Sieto Verver
ICES-EIFAC Working Group on Eels (WGEEL) Nantes, 2-6 september 2002	Willem Dekker
ICES Workshop on MSVPA in the North Sea (WKMSNS) Charlottenlund, Denemarken, 8-12 april 2002	Niels Daan Willem Dekker

ICES Study Group on Elasmobranch Fishes (WGEF) Kopenhagen, 6-10 mei 2002	Henk Heessen Martin Pastoors
Ad hoc Study Group on Data Revision and Archaeology for the North-East Atlantic Mackerel Assessment (SGDRAMA) Dublin, Ierland, 13-20 april 2002	Guus Eltink
Study Group on Growth, Maturity and Condition in Stock Projections (SGGROMAT) Kopenhagen, 5-10 december 2002	Sarah Kraak
Workshop Course on Fish Stock Assessment Techniques (WKCFAT) Kopenhagen, 4-9 februari 2002	Loes Bolle Sieto Verver

EU vergaderingen

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Brussel 22-26 april 2002	Guus Eltink
Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Brussel, 4-8 november 2002	Guus Eltink
STECF Subgroup on Balance between Resources and their Exploitation (SGBRE) MAGP Brussel, 18-22 februari 2002	Martin Pastoors
STECF Subgroep on Resource Status (SGRST) Evaluation of Recovery Plans Brussel 20-22 maart 2002	Frans van Beek
STECF Subgroup on Resource Status (SGRST) Elasmobranch Fisheries Brussel, 23-26 september 2002	Henk Heessen
STECF Subgroep on Resource Status (SGRST) Mixed Fisheries Brussel, 22-25 oktober 2002	Sarah Kraak
STECF Subgroep on Resource Status (SGRST) per correspondentie Brussel, 28 oktober – 1 november 2002	Sieto Verver
STECF Subgroep on Research Needs (SGRN) Evaluation Data Collection Brussel, 4-7 maart 2002	Guus Eltink
STECF Subgroep on Research Needs (SGRN) Derogations Data Collection Brussel, 9-13 december 2002	Guus Eltink
Two-day Meeting of Scientists from Norway and the EU on the Evaluation of Harvest Control Rules for North Sea Cod Brussel, 18-19 maart 2002	Frans van Beek
Informeel bijeenkomst van experts op het gebied van gemengde visserijen Brussel, 14 maart 2002	Wim van Densen
Working Group on Database and Related Systems for Data Collection (CR 1543/2000) Brussel, 22-24 april 2002	Sieto Verver
Consultations tussen EU en Noorwegen (1e ronde) Oslo, 5-6 november 2002	Martin Pastoors

Consultations tussen EU en Noorwegen (2e ronde) Brussel, 19-21 november 2002	Martin Pastoors
---	-----------------

NSC vergaderingen

North Sea Commission Fisheries Partnership Brussel, 11-12 februari 2002	Frans van Beek
North Sea Commission Fisheries Partnership Gothenburg, 8-9 juli 2002	Frans van Beek
North Sea Commission Fisheries Partnership Kopenhagen, 26-30 augustus 2002	Martin Pastoors Adriaan Rijnsdorp Wim van Densen

andere bijeenkomsten

LNV Workshop on mixed fisheries Den Haag, 20 september 2002	Adriaan Rijnsdorp Martin Scholten
--	--------------------------------------

1.8 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002		Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij		
	startdatum	einddatum		
	1-1-2002	31-12-2002		
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)		
	389,606	nvt		
co-financierende partij		nvt		
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt			
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving			totaal
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.	
	39.930	56.962	263.350	360.242
Reiskosten	internationale werkgroepen			29.243
materiele kosten				
overige kosten				.120
totaal				389.606

2 Marktbemonstering zeevisserij

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Marktbemonstering zeevisserij
Programma/projectnummer	406 75502
Projectleider	drs. A.T.G.W. Eltink
Overige medewerkers	drs. L.J. Bolle, drs. J.J. Poos, S.A. Rijs, ing. S.W. Verver, P.J. Groot, K. Groeneveld, J.J. Beintema, R.A. Bol, A. van Duijn, A. Dijkman Dulkes, A. Kraayenoord, G.J. Rink, M. Stoker, M. de Vries, D. den Uijl, Y. Jongejans, N. van der Meeren
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), J.J.M. Paardekoper (Dir. Vis.)

2.1 Algemeen

De werkzaamheden in dit project omvatten de bemonstering van de aanvoer van commerciële vissoorten door de Nederlandse vloot in Nederland. Van de aanvoer van deze soorten wordt de leeftijdsamenstelling bepaald en andere biologische kenmerken (gewicht, geslacht, geslachtsrijpheid, gonadengewicht enz.) geregistreerd. De gegevens worden, in combinatie met soortgelijke gegevens verzameld in andere landen en bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen, gebruikt voor de toestandsbeoordeling van de bestanden in internationale ICES werkgroepen. De werkzaamheden voor de marktbemonstering hebben een sterk routinematig karakter en werden in het verleden mede gefinancierd door de EU in het kader van CFP onderzoekscontracten. Vanaf 2002 vormt de verzameling van marktbemonsteringsgegevens een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens zoals vastgelegd is in de basisverordening: (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid en is uitgewerkt in de toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad.

Tong, schol, kabeljauw en wijting zijn de belangrijkste demersale vissoorten voor de Nederlandse kottervloot. Deze vloot is qua omvang en in economisch opzicht de belangrijkste component van de Nederlandse visserij. Haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting zijn de belangrijkste pelagische vissoorten voor de Nederlandse vloot van vriestrawlers en spanners. Daarnaast worden ook de zilversmelt en Atlanto-Scandische haring bemonsterd. De vangst van deze schepen is in gewicht groter maar in geldwaarde minder dan die van de kottervloot. De bemonstering van de vangsten in de wateren van Mauritanië in 2002 valt niet onder dit project.

In een aantal gevallen kan er een afwijking worden geconstateerd tussen de geplande en gerealiseerde bemonstering. Waar mogelijk wordt hiervoor een verklaring gegeven. In een aantal gevallen was er de gelegenheid om extra lengtemonsters in de afslagen te meten dan strikt noodzakelijk zonder extra kosten. Het aantal te nemen monsters is vastgelegd in de bovengenoemde verordening en is gerelateerd aan de aanvoer in Nederlandse havens. Ten

tijde van het uitbrengen van dit verslag is nog niet bekend of Nederland aan zijn bemonsteringsverplichting heeft voldaan omdat de vangstcijfers nog niet bekend zijn. De planning voor 2002 was gebaseerd op een verwachting die is opgesteld voordat de TAC en quota's zijn vastgesteld. Het kan dus zijn dat, wanneer de planning niet is gehaald dat toch aan de verplichting in de verordening is gedaan.

Een gedetailleerd overzicht van de marktmonitoring in 2002 wordt gepubliceerd in RIVO rapport (de Vries *et al.*, 2003). Deze rapportage is gecombineerd met de biologische monitoring van andere vissoorten, die in de afslagen en op zeereizen werden bemonsterd, en vormt een onderdeel van de rapportage naar de EU over de datacollectie verzameld in het kader van bovengenoemde verordening.

2.2 Marktbemonstering platvis

Ten behoeve van de jaarlijkse toestandsbeoordeling van de tong- en scholbestanden in die gebieden waar de Nederlandse vloot vist, worden routinematig, jaarlijks, een aantal monsters verzameld in de belangrijkste Nederlandse visafslagen. Deze bemonstering vindt plaats sinds 1957. In 2002 werden voor het eerst op grote schaal tarbot en griet monsters genomen met het doel een tijdreeks op te bouwen zodat in de toekomst een assessment voor beide soorten uitgevoerd kan gaan worden. Verder werden ook schar en tong-schar bemonsterd.

Deze monsters geven informatie over de leeftijdssamenstelling (d.m.v. otolieten) van de Nederlandse vangst en andere biologische kenmerken, aangevoerd door Nederlandse schepen. De monsters zijn gestratificeerd naar aanvoerhaven, kwartaal en aanvoercategorie. De bemonstering is beperkt tot de belangrijkste aanvoerhavens (Urk, IJmuiden, Stellendam en Den Helder) die samen ongeveer 80% van de nationale vangsten verhandelen.

Schol wordt verhandeld in 4 marktcategoryën en tong in 5 categorieën die stabiel zijn over tijd en plaats. Omdat een representatieve bemonstering wordt beoogd, worden geen afzonderlijke lengte monsters genomen. Het geplande en verzamelde aantal monsters van schol en tong in 2002 is aangegeven in de onderstaande tabellen. Voor de bemonstering van de buitenlandse aanvoer van schol is een extra tabel toegevoegd.

SCHOL <i>Nederlandse aanvoer</i>	Noordzee									
	Den Helder		Stellendam		Urk		IJmuiden		Totaal	
	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>
1e kwartaal	6	6	4	4	11	11	5	12	26	33
2e kwartaal	4	4	2	2	8	8	3	3	17	17
3e kwartaal	4	5	2	2	8	8	3	3	17	18
4e kwartaal	4	4	3	3	8	8	5	5	20	20
Totaal	18	19	11	11	35	35	16	23	80	88
										+10%

SCHOL <i>Buitenlandse aanvoer</i>	Noordzee									
	Den Helder		Stellendam		Urk		IJmuiden		Totaal	
	<i>plan- ning</i>	<i>gere- aliseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gere- aliseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gere- aliseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gere- aliseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gere- aliseerd</i>
1e kwartaal	===	3	===	===	===	7	===	===	10	10
2e kwartaal	===	3	===	===	===	8	===	===	10	11
3e kwartaal	===	2	===	===	===	7	===	===	10	9
4e kwartaal	===	3	===	===	===	7	===	===	10	10
Totaal	===	11	===	===	===	29	===	===	40	40
										0%

Noordzee										
TONG	Den Helder		Stellendam		Urk		IJmuiden		Totaal	
	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>
1e kwartaal	5	5	3	3	7	7	3	3	18	18
2e kwartaal	8	8	5	5	11	11	5	5	29	29
3e kwartaal	4	4	3	3	6	6	3	3	16	16
4e kwartaal	4	4	3	3	7	7	3	3	17	17
Totaal	21	21	14	14	31	31	14	14	80	80
										0%

De gerealiseerde bemonstering in 2002 was gelijk aan de geplande bemonstering voor tong maar niet voor schol (8 extra monsters). Op kosten van het MARE contract zijn extra schol-monsters voor de fecunditeitsbepaling genomen, die tevens gebruikt konden voor de markt-bemonstering.

Tarbot wordt verhandeld in 7 marktcategoryën en griet in 4 categoryën. Omdat een representatieve bemonstering wordt beoogd, worden geen afzonderlijke lengte monsters genomen. Het geplande en verzamelde aantal monsters van tarbot en griet in 2002 is aangegeven in de onderstaande tabel:

Noordzee										
TARBOT	Den Helder		Stellendam		Urk		IJmuiden		Totaal	
	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>
1e kwartaal	2	2	2	2	4	4	2	2	10	10
2e kwartaal	4	4	4	4	8	8	4	4	20	20
3e kwartaal	2	2	2	2	4	3	2	2	10	9
4e kwartaal	2	2	2	2	4	4	2	2	10	10
Totaal	10	10	10	10	20	19	10	10	50	49
										-2%

Noordzee										
GRIET	Den Helder		Stellendam		Urk		IJmuiden		Totaal	
	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>	<i>plan- ning</i>	<i>gereaa- liseerd</i>
1e kwartaal	2	2	2	2	4	4	2	2	10	10
2e kwartaal	4	4	4	4	8	8	4	4	20	20
3e kwartaal	2	2	2	2	4	3	2	2	10	9
4e kwartaal	2	2	2	2	4	4	2	2	10	10
Totaal	10	10	10	10	20	19	10	10	50	49
										-2%

Voor zowel tarbot als griet werd in totaal een monster minder genomen dan gepland was.

Voor tongschar werden representatieve leeftijdsmonsters genomen. Tongschar wordt aangevoerd in 3 marktcategoryën. Voor schar worden gestratificeerde leeftijdsmonsters en aanvullend lengtemonsters genomen.

	TONGSCHAR		SCHAR			
	Leeftijd monsters		Leeftijd monsters		Lengte monsters	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	1	1	3	3	6	10
2e kwartaal	1	1	3	3	6	8
3e kwartaal	1	1	3	3	6	5
4e kwartaal	1	1	3	3	6	8
Totaal	4	4	12	12	24	31
		0%		0%		+29%

Het aantal gerealiseerde leeftijdsmonsters voor tongschar en schar komt overeen met dat wat gepland was. Voor schar werden 29% meer lengtemonsters genomen dan gepland was zonder hiervoor extra naar de vishal te gaan.

2.3 Marktbemonstering rondvis

In de Noordzee worden kabeljauw en wijting gevangen door boomkorkotters, spanners en bordenvissers, hoewel deze laatste twee vloten bijna zijn verdwenen in de afgelopen jaren. Rondvis wordt bemonsterd in de afslagen van IJmuiden, Den Oever, Urk en Stellendam.

Kabeljauw wordt verhandeld in 6 marktcategoryën waarvan lengte- en leeftijdsmonsters werden genomen in de afslagen. Elk lengtemonster bestaat uit tenminste 50 vissen en er waren 60 monsters gepland. De leeftijdsmonsters van een individueel schip bestaan uit ongeveer 50 otolieten en er moesten 40 leeftijdsmonsters genomen worden.

Wijting wordt doorgaans niet-gesorteerd verhandeld. Lengte metingen worden in de afslag genomen en er waren 40 monsters bestaande uit tenminste 50 vissen gepland. Leeftijdsmonsters werden gekocht en verwerkt in het laboratorium. Elk leeftijdsmonster bestaat uit tenminste 50 vissen en er moesten 24 leeftijdsmonsters genomen worden.

De onderstaande tabellen geven de planning en realisatie van de bemonstering in 2002 aan:

	Kabeljauw							
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	12	13	600	695	15	18	750	948
2e kwartaal	8	9	400	443	15	16	750	817
3e kwartaal	8	5	400	280	15	8	750	428
4e kwartaal	12	13	600	662	15	21	750	1074
Totaal	40	40	2000	2080	60	63	3000	3267
		0%		+4%		+5%		+9%

Voor kabeljauw werden de geplande jaarlijkse bemonsteringen voor leeftijd gehaald. Er werden iets meer lengtemonsters genomen en lengtemetingen gedaan dan gepland.

Wijting								
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	7	6	350	300	10	17	500	1461
2e kwartaal	5	6	250	300	10	18	500	1579
3e kwartaal	5	6	250	300	10	8	500	1185
4e kwartaal	7	6	350	300	10	20	500	1480
Totaal	24	24	1200	1200	40	63	2000	5705
		0%		0%		+58%		+188%

Voor wijting werden de geplande jaarlijkse bemonsteringen voor leeftijd gehaald. Er werden aanzienlijk meer lengtemonsters genomen en lengtemetingen gedaan dan gepland, omdat de bemonsteraar veronderstelde dat er evenveel monsters nodig waren voor wijting als voor kabeljauw.

2.4 Bemonstering pelagische vis

Ten behoeve van de jaarlijkse toestandsbeoordeling van de pelagische visbestanden in de gebieden waar de internationale pelagische vloot vist, worden routinematig monsters verzameld. De vangsten hiervan bestaan uit vissoorten als haring, makreel, horismakreel, blauwe wijting en grote zilversmelt.

De onderstaande tabellen geven de planning en realisatie van de bemonstering in 2002 aan:

HARING								
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	38	3	950	75	38	3	1900	638
2e kwartaal	36	37	900	925	36	37	1800	5579
3e kwartaal	38	35	950	875	38	35	1900	4469
4e kwartaal	38	24	950	600	38	24	1900	3930
Totaal	150	99	3750	2475	150	99	7500	14616
		-34%		-34%		-34%		+95%

MAKREEL								
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	50	33	1250	825	50	33	2500	1896
2e kwartaal	40	17	1000	425	40	17	2000	1446
3e kwartaal	20	31	500	775	20	31	1000	2922
4e kwartaal	30	43	750	1075	30	43	1500	3993
Totaal	140	124	3500	3100	140	124	7000	10257
		-11%		-11%		-11%		+47%

HORSMAKREEL								
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	60	29	1500	725	60	29	3000	3108
2e kwartaal	60	19	1500	475	60	19	3000	3630
3e kwartaal	30	18	750	450	30	18	1500	4906
4e kwartaal	80	59	2000	1475	80	59	4000	10251
Totaal	230	125	5750	3125	230	125	11500	21895
		-46%		-46%		-46%		+90%

BLAUWE WIJTING								
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	24	6	600	150	24	6	1200	1647
2e kwartaal	24	17	600	425	24	17	1200	2995
3e kwartaal	6	7	150	175	6	7	300	2388
4e kwartaal	6	1	150	25	6	1	300	301
Totaal	60	31	1500	775	60	31	3000	7331
		-48%		-48%		-48%		+144%

GROTE ZILVERSMELT								
	LEEFTIJD MONSTERS				LENGTE MONSTERS			
	Aantal leeftijdsmonsters		Aantal leeftijdsbepalingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	2	1	50	25	2	1	100	144
2e kwartaal	14	10	350	250	14	10	700	924
3e kwartaal	0	6	0	150	0	6	0	576
4e kwartaal	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	16	17	400	425	16	17	800	1644
		+6%		+6%		+6%		+106%

Het nemen van marktmonsters voor pelagische vissoorten is niet zo makkelijk als voor demersale vissoorten. Voor demersale vissoorten worden monsters verse vis gekocht of deze kunnen gemeten worden in de visafslag. Echter pelagische vis wordt bevroren aangevoerd en gaat niet via de visafslag. Verder komen de schepen maar eens per drie of vier weken binnen. Daarom worden aan boord van vriestrawlers ongesorteerde vismonsters voor het RIVO verzameld voor verdere analyse op het RIVO. Voor de meeste pelagische vissoorten is het aantal lengtemetingen ongeveer 2x zo hoog als gepland. Dit komt omdat alle vis in de bevroren pakken wordt gemeten.

Voor haring werden 34% minder leeftijdsmonsters verzameld dan gepland waren. In het eerste en vierde kwartaal werd minder op haring gevist dan werd aangenomen en konden geen monsters worden verkregen.

Voor makreel werden 11% minder leeftijdsmonsters verzameld dan gepland waren.

Voor horsmakreel is ongeveer de helft minder leeftijdsmonsters verzameld dan gepland, omdat het bemonsteringsschema voor 2002 was gepland op basis van de verwachting dat de Nederlandse en buitenlandse aanvoer in Nederland ongeveer gelijk aan 1999 zou zijn (TAC 265 duizend ton). De overeengekomen TAC in 2002 is echter lager (150 duizend ton). Het aantal lengtemetingen was 11% minder dan gepland.

Voor blauwe wijting is ongeveer de helft minder leeftijdsmonsters verzameld dan gepland, omdat tijdens het korte visseizoen niet genoeg monsters verzameld waren. Het aantal lengtemetingen is ongeveer twee maal meer dan gepland.

Voor grote zilversmelt is het aantal leeftijdsaflezingen is iets meer dan gepland.

In 2003 zal het organiseren van vismonsters van de pelagische vloot moeten verbeteren om het geplande aantal monsters te verkrijgen.

Een evaluatie van de 2002 markt bemonstering moet nog plaats vinden door deze te vergelijken met bemonstering die gedaan zou moeten worden op basis van in 2002 gerealiseerde Nederlandse vangsten plus in 2002 in Nederland aangevoerde vangsten door buitenlandse schepen.

2.5 Bemonstering overige soorten

Vanaf 2002 werden door het RIVO ook *Nephrops* (Noorse kreeft) en roggen bemonsterd. Hiervoor worden alleen lengtemetingen verricht.

Voor *Nephrops* waren 20 monsters gepland worden en waarin minimaal 200 exemplaren per monster gemeten moeten worden. Voor roggen moeten 96 lengtemonsters genomen worden en moeten 25 vissen gemeten worden van de volgende 5 soorten: gladde rog, blonde rog, stekelrog, sterrog en koekoeksrog.

	NEPHROPS				ROGGEN			
	Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen		Aantal lengtemonsters		Aantal lengtemetingen	
	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd	planning	gerealiseerd
1e kwartaal	2	0	400	0	24	16	600	545
2e kwartaal	4	6	800	1987	24	11	600	285
3e kwartaal	12	11	2400	4480	24	5	600	212
4e kwartaal	2	3	400	1321	24	18	600	549
Totaal	20	20	4000	7788	96	50	2400	1591
		0%		+95%		-48%		-34%

Voor *Nephrops* zijn 3 lengtecategorieën plus een extra categorie voor staartjes. Het geplande aantal lengtemonsters voor 2002 is gehaald en het aantal lengtemetingen was bijna het dubbele van wat gepland was. Appendix XV van Regeling 1639/2001 geeft aan dat er 400 lengtemetingen per monster moeten worden uitgevoerd, terwijl de planning maar uitging van 200 lengtemetingen per monster. Volgens EU norm zijn er 3% te weinig lengtemetingen uitgevoerd.

Voor roggen werd slechts ongeveer de helft van het geplande aantal monsters gehaald, omdat er slechts een beperkte aanvoer van roggen op de visafslagen was. Het aantal lengtemetingen was 34% minder dan gepland.

2.6 Behandelingsmethoden van otolieten

Sinds 1997 wordt de leeftijd van kabeljauw en wijting en sinds 1999 van schol en tong bepaald met een nieuwe techniek. Bij deze techniek worden de otolieten ingelegd in kunsthars, waarna een dunne dwarsdoorsnede wordt uitgezaagd. De ringpatronen op deze doorsnede zijn zeer duidelijk te zien onder de microscoop. De methode is arbeidsintensiever dan de traditionele methode (breken en aflezen onder binoculair) maar heeft de kwaliteit van de leeftijdsbepaling verbeterd. Vanaf 2001 worden gekleurde gezaagde otolieten voor in leeftijdsbepalingen van horsmakreel gebruikt (voorheen gebroken/gebrande otolieten). Vanaf 2002 werd ook tarbot, griet, schar en tong-schar deze nieuwe techniek toegepast.

Als onderdeel van een CFP contract werden in 2002 van een rondzending makreelotolieten de leeftijd afgelezen door aflezers van 6 visserijonderzoeksinstituten. Elk instituut had een set otolieten geleverd van 25 otolieten. De belangrijkste conclusie was dat Nederland en Engeland de beste preparatietechniek voor makreelotolieten hadden. De andere deelnemende instituten leverden in kunsthars ingebedde otolieten die met een veel mindere precisie konden worden afgelezen door de otolietaflezers (ICES CM 2003/ACFM:07).

2.7 Overige activiteiten

De administratie van de lengte- en leeftijdmonsters wordt bijgehouden in een database. Deze database bevat zowel de informatie van zowel de commerciële vangstbemonstering van pelagische vis, rondvis en platvis als de leeftijdsbemonstering van vangsten tijdens surveys. Een verder verbeterd SAS-programma kan deze data inlezen en vervolgens de benodigde tabellen en figuren voor een overzicht printen. Dit programma kan per vissoort de monsternummers per gebied per kwartaal/maand aanleveren. Deze informatie is belangrijk voor de voorbereidende berekeningen voor de verschillende ICES assessmentwerkgroepen. Bovendien kan het tabellen maken, die per soort en per gebied de aantallen leeftijd- en lengtemonsters geeft met de daarbij behorende aantallen leeftijdsbepalingen en lengtemetingen i.v.m. de controle op de uitvoering van de dataverzamelingsverordening (1639/2001).

In de loop van 2002 is de FRISBE data base van het RIVO in gebruik genomen waarin alle biologische bemonsteringen zijn opgeslagen. In 2002 werd een deel van de gegevens ver-

zameld in het kader van de marktmonitoringsgegevens ingevoerd. In 2003 zal de rest van de 2002 data in FRISBE worden toegevoegd. Bovendien worden alle historisch verzamelde marktmonitoringsgegevens in FRISBE toegevoegd.

De ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) kwam in Lissabon in februari 2002 voor het eerst bijeen. Het ICES advies voor visserij beheer is afhankelijk van de kwaliteit van de data van de commerciële visserij. De kwaliteit is niet altijd voldoende geweest en in de afgelopen jaren zijn er een aantal projecten geweest om de kwaliteit te verbeteren (EMAS, FIEFA, SAMFISH, MIQUES, FINE). Met invoering van de nieuw EU verordening 1639/2001 voor de data verzameling ingaande in 2002 betaalt de EU de nationale programma's voor data verzameling voor de volgende gebieden: Baltisch gebied, Noordzee, Noordoost Atlantisch gebied en Middellandse Zee gebied. Deze PGCCDBS is door ICES in het leven geroepen, omdat deze nieuwe verordening geen internationale coördinatie omvat, waardoor data mogelijk niet op de juiste manier verzameld worden of zelfs voor sommige soorten helemaal niet verzameld worden. Een goede samenwerking tussen alle gebieden is vooral vereist als het gaat om procedures voor bemonstering, berekening van precisie, methode van evaluatie van de bemonstering, gemeenschappelijke databases, etc..

In januari 2002 werd een tong otolieten workshop gehouden in Oostende België. Hiervoor werd een tong otolieten uitwisseling georganiseerd tussen IFREMER en CEFAS, omdat Frankrijk problemen had met leeftijdsaflezingen van tong. Nederland en België deden ook mee aan deze uitwisseling. RIVO had aanvankelijk ook problemen met aflezen, maar deze konden worden toegeschreven aan zaagproblemen in plaats van aflezingsfouten. De workshop was succesvol, omdat er een significante verbetering werd bereikt voor de beginnende leeftijdsaflezers.

2.8 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Groeneveld, K., J.J. Beintema, G.J. Rink and A.T.G.W. Eltink. 2001. Market sampling of Dutch landings of commercial species (MARSAM-3), sampling year 2000. Interim report.
RIVO Report C006/01

ICES, 2002. Report of the Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling. (PGCCDBS)
ICES C.M. 2002/ACFM:07

ICES, 2003. Report of the Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy Working Group.
ICES C.M. 2003/ACFM:07

Rink, G.J., K. Groeneveld, K., J.J. Beintema, M. de Vries and A.T.G.W. Eltink. 2002. Market sampling of Dutch landings of commercial species (MARSAM-3), sampling year 2001. Final report.
RIVO Report C011/02

de Vries, M., Rink, G.J., K. Groeneveld, K., J.J. Beintema and A.T.G.W. Eltink. 2003. Market sampling of Dutch landings of commercial species (WOT-MARKT), sampling year 2002.
In press

2.9 Nota's

S.A. Rijs en M. Stoker. 2002. Verslag van werkbezoek leeftijdsaflezingen van horsmakreelotolieten IEO, Santander, Spanje 9 januari 2002
Nota: BE/02.0072/AE

A.T.G.W. Eltink. 2002. Verslag van de vergadering van de Planning Group on Commercial Discards and Biological Sampling, 5 - 8 februari 2002 te Lissabon
(Nota: BE/02.0162/AE)

M. de Vries. 2002 Verslag van de tong otolieten workshop in Oostende (België), 28-29 januari 2002.

2.10 Vergaderingen en werkgroepen

Werkbezoek leeftijdsaflezings horsmakreelotolieten. Santander (Spanje), 9 januari 2002	Simon Rijs Mario Stoker
Tong otolieten workshop Oostende (België), 28-29 januari 2002	Kees Groeneveld Peter Groot Marcel de Vries
ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) Lissabon (Portugal) 5-8 februari 2002	Guus Eltink

2.11 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002		Marktbemonstering zeevisserij		
	startdatum	einddatum		
	1-1-2002	31-12-2002		
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)		
	772.885	nvt		
co-financierende partij		nvt		
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt			
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving			totaal
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.	
	528.080	48.260	94.800	671.140
Reiskosten				8.257
vismonsters				76.661
overige kosten				16.827
totaal				772.885

3

Bestandsopname op zee

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Bestandsopnamen op zee
Programma/projectnummer	406 75503
Projectleider	dr. H.J.L. Heessen
Overige medewerkers	drs. L. Bolle, ing. I.J. de Boois, A.S. Couperus, dr. ir. G. Piet, drs. H. Welleman, Drs. R. Grift, Drs. A. Eltink, drs. F. Storbeck, E.G. Visser
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), J.J.M. Paardekoper (Dir. Vis.)

3.1 Algemeen

In dit project zijn alle routinematige bestandsopnamen op zee ondergebracht, inclusief deelname aan vergaderingen van, en werkzaamheden voor internationale werkgroepen die de bestandsopnamen coördineren en de verzamelde gegevens uitwerken. De bestandsopnamen worden allen uitgevoerd in het kader van een Europese onderzoeksverplichting vastgelegd in (EG) verordeningen Nr 1543/2000 en Nr 1639/2001. De bestandsopnamen werden medegefinancierd door vanuit het EU Data Collection Programme.

Over de uitvoering van alle bestandsopnamen zijn interne reisverslagen gemaakt. De tijdens de bestandsopnamen verzamelde gegevens zijn aan de tijdreeksen in de diverse data-bestanden toegevoegd.

De in 2001 gemaakte centrale data-base voor de Afdeling Biologie en Ecologie werd uitgebreid getest en er werden diverse routines gemaakt voor invoer, controle en uitvoer van de gegevens. De gegevens die tijdens de bestandsopnamen in 2002 werden verzameld werden in de data-base opgeslagen. Gegevens van bestandsopnamen in 2002 worden direct in deze database worden opgenomen, de gegevens van vroegere jaren zullen eerst aan een uitgebreide controle worden onderworpen.

3.2 Bestandsopnamen gericht op platvis

Het RIVO voerde in 2002 drie bestandsschattingen uit met onderzoeksvaartuigen om inzicht te verkrijgen in de omvang van de jaarklassen van tong en schol die in de komende jaren in de visserij rekruteren. De hiermee verzamelde informatie wordt gebruikt bij het opstellen van prognoses omtrent de ontwikkeling van de bestanden en vangsten. De surveygegevens m.b.t. tot de bijvangstsoorten zijn bovendien van belang voor onderzoek naar veranderingen in het ecosysteem. De bestandsopnamen zijn uitgevoerd in de periode van augustus tot oktober. Door slecht weer in september en oktober kon dit jaar opnieuw niet het hele buitengaatsse deel van de DFS surveys worden afgewerkt.

De bestandsopnamen gericht op platvis worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM) die in mei in IJmuiden vergaderde. De recruit-indices van tong en schol worden gebruikt door de ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK).

3.2.1 BTS

De "Beam Trawl Survey" (BTS) of "boomkorsurvey" werd uitgevoerd in de periode augustus/september gedurende een periode van 5 weken met de "Isis" (week 33-37) en vijf weken met de "Tridens" (week 34-38). Het standaard vistuig in deze survey is een 8-meter boomkor. Doel van de internationale survey is het verkrijgen van visserij-onafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene leeftijdsgroepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Daarnaast wordt de lengtesamenstelling van de overige vissoorten bemonsterd. Naast tong en schol wordt ook van een beperkt aantal andere soorten, met name platvissen, de leeftijdsamenstelling bemonsterd. Behalve voor vis, levert deze survey waardevolle informatie over de samenstelling en verspreiding van macro-epibenthos soorten zoals zeesterren, krabben, anemonen, etc. De "Isis" bevist de zuidoostelijke Noordzee, de "Tridens" de westelijke en centrale Noordzee. De resultaten van deze survey worden met een jaar vertraging gerapporteerd in een ICES rapport.

3.2.2 SNS

De "Sole Net Survey" (SNS) werd uitgevoerd met de "Isis" langs de kust (2 weken in september, week 38-39). Deze survey met de 6 meter tongenkor richt zich specifiek op het verkrijgen van indices voor het schatten van de jaarklassterkte van tong en schol op 1-, 2- en 3-jarige leeftijd. De in de loop der jaren verzamelde tijdreeksen worden als een goede indicatoren voor de jaarklassterkte van schol en tong beschouwd en de indices worden gebruikt bij het opstellen van vangstprognoses.

3.2.3 DFS

De "Demersal Young Fish Survey" (DFS) werd uitgevoerd met de "Isis" langs de kust (4 weken in september en oktober, week 41- 44), de "Stern" in de Waddenzee (5 weken in september en oktober, week 36-40) en de "Schollevaar" in de Zeeuwse estuaria (3 weken in september, week 37-39). De bestandsopname met de "Isis" is niet helemaal uitgevoerd, omdat in deze periode veel hinder van slecht weer werd ondervonden. De opnamen met de "Stern" en "Schollevaar" zijn wel geheel gerealiseerd. De DFS survey is een internationale bestandsopname, uitgevoerd met een garnalenvisttuig, gericht op 0- en 1-jarige tong en schol en garnalen (*Crangon crangon*) in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De surveys monitoren bovendien de veranderingen in de fauna in deze gebieden.

3.3 Makreel en horsmakreel surveys

3.3.1 Westelijke (hors)makreel ei-survey

De internationale survey wordt om de drie jaar uitgevoerd, voor het laatst in 2001. In 2002 werd deelgenomen aan een vergadering van de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg surveys (WGMEGS), waarbij de gegevens van de survey nader werden geanalyseerd.

De resultaten van deze survey worden gebruikt door de ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy (WGMHSA).

3.3.2 Makreel ei-survey in de Noordzee

In samenwerking met Noorwegen werd in week 23 - 25 door de Tridens een planktonsurvey uitgevoerd om een schatting te verkrijgen van de hoeveelheid volwassen makreel in de Noordzee. De survey was abusievelijk niet opgenomen in het werkplan en is uit de vrije ruimte van het programma gefinancierd.

De resultaten van deze survey worden gebruikt door de ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy (WGMHSA).

3.4 Haring bestandsopnamen

Een tweetal bestandsopnamen werd in 2002 uitgevoerd, specifiek gericht op Noordzee haring.

3.4.1 Noordzee Echo Survey

In juni/juli 2002 nam de "Tridens" gedurende vier weken (week 26-29) samen met Noorwegen, Duitsland, Schotland, Ierland en Denemarken deel aan de internationale Noordzee haring echo survey. Met deze survey wordt een schatting gemaakt van het totale haringbestand in de Noordzee. De resultaten van de echo survey in 2002 worden door de ICES Herring Assessment Working Group of the Area South of 62°N (HAWG) in maart 2003 gebruikt voor het geven van vangstadvisen. De planning vond plaats door de ICES Planning Group for Herring Surveys (PGHERS) die in december 2001 vergaderde in Hamburg.

3.4.2 Noordzee en Kanaal larvensurvey

Nederland voerde in 2002 gedurende vier weken (week 3, 39-41, 51) larvensurveys uit met de "Tridens" om het volwassen bestand van de haring te schatten (in week 40 bezocht de Tridens samen met 7 andere onderzoeksvaartuigen Kopenhagen in verband met het 100-jarig bestaan van ICES). De surveys in week 3 en 51 werden in het Kanaal en de zuidelijke Noordzee uitgevoerd. De surveys in week 39-41 vonden plaats in de centrale Noordzee. Ook deze surveys worden door de ICES Planning Group for Herring Surveys (PGHERS) gecoördineerd. De larvensurveys maken onderdeel uit van het extended programme van de datacollectie die in EU verband wordt uitgevoerd. De huidige omvang van de surveys is sterk ingekrompen en in samenwerking met Duitsland werden in totaal nog slechts 8 weken surveys uitgevoerd. De surveys zijn een goede graadmeter voor de ontwikkeling van het volwassen haringbestand. De surveys in het Kanaal en de zuidelijke Noordzee zijn de enig beschikbare graadmeter voor de ontwikkeling van de Kanaalharing.

3.5 Bestandsopnamen rondvis en haring (IBTS)

Door de "Tridens" werd van 28 januari tot en met 1 maart (week 5-9) deelgenomen aan de International Bottom Trawl Survey (IBTS) in de Noordzee. De gegevens verzameld tijdens deze reizen worden gebruikt voor de schattingen van jaarklassterkte van diverse gadiden (kabeljauw, schelvis, wijting en kever) maar ook van haring en sprot. De gegevens van deze reizen worden in de database van het RIVO opgeslagen en ook in een database van het ICES-Secretariaat in Kopenhagen. De resultaten van de IBTS worden gebruikt voor schattingen van de jaarklassterkte, voor de calibratie van de toestandsbeoordeling door de VPA, voor een groot aantal onderzoeken naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en het onderzoek naar de invloed van de visserij op het ecosysteem.

De IBTS wordt in het eerste kwartaal uitgevoerd sinds 1965. In de jaren 1991-1996 is de survey ieder kwartaal uitgevoerd, sinds 1997 twee maal per jaar, maar Nederland neemt

alleen in het eerste kwartaal deel aan deze bestandsopname. De survey wordt gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Surveys Working Group (IBTSWG) welke in mei in Dublin bijeen kwam.

3.6 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Boois, I.J. de. 2002. Evaluatie van een nieuwe methode om eieren uit planktonmonsters te sorteren.
RIVO Rapport 02.003
- Couperus, B. 2002. Hydroacoustic Survey of Atlanto-Scandian Herring in the Norwegian Sea, 2000-2001.
Final report. RIVO report C024/02
- ICES 2002. Report of the Planning Group for Herring Surveys (Hamburg, Germany, 10-14 December 2002).
ICES C.M 2002/G:02
- ICES 2002. Report of the Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (Dublin, Ireland, 16-20 April 2002).
ICES C.M. 2002/G:06 Ref: D, WGMSA
- ICES 2002. Report of the International Bottom Trawl Surveys Working Group (Dublin, Ireland, 8-11 April 2002).
ICES C.M. 2002/D:03 Ref.: G, ACFM, ACE
- ICES 2002. Manual for the International Bottom Trawl Surveys in the Western and Southern Areas.
Addendum to ICES C.M.2002/D:03 Ref.: G, ACFM, ACE
- ICES 2002. Report of the Working Group on Beam Trawl Surveys (IJmuiden, Netherlands 13-16 May 2002).
ICES C.M. 2002/G:07 Ref: ACFM, E

3.7 Nota's

- Bolle, L.J. 2002. Verslag van de "Planning Group on North Sea Cod and Plaice Egg Surveys (PGEGBS)", CEFAS, Lowestoft, 9-11 april 2002.
Nota BE/02.17066/LB/mw
- Couperus, A.S. 2002. Verslag van de Planning Group on Surveys on the Pelagic Fish in the Norwegian Sea (PGSPEN) d.d. 15-17 augustus 2001 te Reykjavik.
Nota BE/02.0052/COU
- Couperus, B. 2002. Verslag van de Herring Survey Planning Group (PGHERS) Hamburg 10-14 december 2001.
Nota BE/02.0049/COU
- Eltink, A.T.G.W. 2002. Verslag van de vergadering van de ICES Werkgroep voor Makreel/Horsmakreel Eissurveys (WGMEGS), 13-20 april 2002 te Dublin.
Nota BE/02.14319/AE/mw
- Heessen, H.J.L., 2002. Verslag van de vergadering van de International Bottom Trawl Survey WG in Dublin, 8-11 april 2002.
Nota BE/02.14318/HH/mw

3.8 Vergaderingen en werkgroepen

Planning Group on North Sea Cod and Plaice Egg Surveys (PGEGBS) Lowestoft, 9-11 april 2002	Loes Bolle
---	------------

Working Group on Beam Trawl Surveys Ijmuiden, 13-16 mei 2002	GerJan Piet Henny Welleman Ingeborg de Boois
International Bottom Trawl Surveys Working Group Dublin, 8-11 april 2002	Henk Heessen Gerjan Piet
Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys Dublin, 16-20 april 2002	Guus Eltink Ingeborg de Boois

3.9 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002		Bestandsopnamen op zee		
	startdatum	einddatum		
	1-1-2002	31-12-2002		
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)		
	784.162	8.926		
co-financierende partij		EU		
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt			
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving			totaal
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.	
	484.385	105.298	137.300	726.983
Reiskosten	internationale werkgroepen			16.920
materiele kosten				38.670
overige kosten				11.567
totaal				794.140

4

Discardbemonstering en Visserijstatistiek

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Discardbemonstering en Visserijstatistiek
Programma/projectnummer	406 75505
Projectleider	drs. M.A. Pastoors
Overige medewerkers	drs. J.J. Poos, ir. O. van Keeken, R. Bol, ing. S. Verver, ir. F.J. Quirijns, J.B. van Duyn, A. Kraayenoord, M. Stoker, A.S. Couperus, K. Groeneveld, J.J. Beintema
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), J.J.M. Paardekoper (Dir. Vis.)

4.1 Algemeen

De verzameling van zowel discardgegevens als visserijstatistiek vormt een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de basisverordening: (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid en is uitgewerkt in de toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad.

4.1.1 Beschrijving onderdelen

Discards: Onder discards wordt de bijvangst in de commerciële visserij verstaan die als ongewenst weer overboord wordt gezet. Deze bijvangst bestaat uit ondermaatse vis, overquota vis en niet commerciële vissoorten alsmede benthos organismen. De overlevingskans van de overboord gezette organismen is over het algemeen zeer klein. Het onderzoek richt zich op het kwantificeren van de hoeveelheid en de samenstelling van de discards in de voor Nederland belangrijkste vormen van visserij: de boomkorvisserij gericht op tong en schol en de pelagische visserij gericht op haring, makreel en horsmakreel. De aantallen discards variëren per type visserij, visgrond en periode van het jaar. Ook tussen de jaren kunnen er grote verschillen bestaan. Het beleid is erop gericht de hoeveelheid discards in de visserij te verminderen. Het onderzoek geeft een beeld van de factoren die het discarden van maatse vis van commerciële soorten ('high grading') beïnvloeden, en op het effect van discarding op de nauwkeurigheid van de toestandsbeoordelingen van commercieel geëxploiteerde vissoorten. Het onderzoek kan alleen plaats vinden met toestemming van het bedrijfsleven. Indien deze toestemming niet wordt verkregen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan.

Visserijstatistiek: Tijdreeksen met gegevens over de omvang, verspreiding en samenstelling van de vangsten en de activiteiten van de vloot zijn een belangrijke bron van informatie voor het opstellen van een toestandsbeoordeling van de vis- en schaaldierbestanden en de analyse van de effecten van de visserij op deze bestanden en op de marine ecosystemen ten behoeve van beleidsadvisering. De aanvoerstatistieken registreren de onttrekkingen van de

hoeveelheden vis door de visserij uit de bestanden. De activiteiten en gerichtheid van verschillende vlootsegmenten zijn mede bepalend voor het niveau van visserijdruk op de bestanden. Gegevens over de omvang, verspreiding in ruimte en tijd van de aanvoer en visserijinspanning van de Nederlandse vloot zijn beschikbaar uit logboekgegevens (VIRIS). Gegevens over de groottesamenstelling van de aanvoer (marktcategoryen) zijn beschikbaar uit gegevens afkomstig van de visafslagen. Aanvullend op de nationale vangststatistiek verzamelt het RIVO informatie over de samenstelling van de vangst in aanvoercategorieën van rondvis en platvis in de Nederlandse visafslagen. Deze gegevens zijn essentieel voor het berekenen van de lengte- of leeftijdsamenstelling van de vangst.

evaluatie cpue tijdreeksen: De toepassingverordening vereist dat in 2002 een review wordt gemaakt van de nationale vangst en effort gegevens, welke zijn gebruikt in de periode 1995-2000 door de ICES assessment werkgroepen. De resultaten van de review zouden beschikbaar worden gemaakt voor 31-12-2002. Dit is een eenmalige studie.

nieuwe cpue tijdreeksen: De visserij op schol en tong is een gemengde visserij. In de loop der jaren is, mede door het ITQ-beleid een zekere mate van gerichtheid op een van beide of bijvangstsoorten ontstaan. De huidige vangst en effort gegevens, welke in de assessment van tong en schol worden gebruikt houden geen rekening met veranderingen in de gerichtheid van de visserij hetgeen leidt tot een bias in de toestandsbeoordeling. In 2002 is een analyse van de commerciële vangst en effort gegevens uitgevoerd ter verkrijging van een index welke rekening houdt met de soortgerichte visserij.

vangststatistiek Nephrops: Nederland heeft een toenemend belang in de visserij op Nephrops in de zuidelijke Noordzee. De Nederlandse vangsten in Functional unit H zijn in recente jaren toegenomen tot meer dan 40% van de totale internationale vangst. Tot op heden zijn geen statistische bewerkingen van vangst en effort voor deze soort door Nederland uitgevoerd, hetgeen tot problemen heeft geleid bij de toestandsbeoordeling van dit bestand door de ICES Nephrops werkgroep. In 2002 wordt een analyse van de vangst en effort gegevens uitgevoerd en de gegevens worden ter beschikking van de werkgroep gesteld.

4.2 Discards demersale visserij

Van de geplande 10 discards-reizen op boomkor schepen zijn er in 2002 8 uitgevoerd. De overige twee reizen konden door capaciteitsproblemen niet worden gerealiseerd. Een overzicht van de uitgevoerde reizen wordt in de teksttabel hieronder gepresenteerd. De selectie van schepen is uitgevoerd in overleg met de sector (Geert Meun) omdat niet alle schepen van de Nederlandse vloot medewerking wilden verlenen. Hierdoor is de steekproef mogelijk minder representatief.

De Stuurgroep Discards boomkorvisserij is in 2002 uitgebreid met een vertegenwoordiger van het ministerie van LNV. De stuurgroep is bijeen gekomen op 12 februari 2002, waar de resultaten van de discardsreizen in 1999-2001 zijn besproken en afspraken zijn gemaakt over de bemonstering in 2002.

Op alle reizen werden discards en aanlandingen gemeten van de belangrijkste commerciële soorten: schol, tong, kabeljauw, wijting, schar, tarbot en griet. Verder werden van alle overige vissoorten in de discards de aantallen geteld en gemeten en van benthos de aantallen geteld. Van de soorten schol, tong, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster van de discards verzameld dat op het laboratorium werd verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten.

De resultaten van de reizen zijn verwerkt en opgeslagen in een gestandaardiseerd database formaat. In 2002 is tevens veel energie gestoken in het overzetten van de historische discardsgegevens in het nieuwe database formaat. Tevens is een nieuwe en verbeterde opwerkingsmethode ontwikkeld. Deze methode is toegepast op alle discards reizen in 2002 en ook op de historische discardsreizen in de jaren 1991-2001. Het ontwikkelen van de nieuwe opwerkingsmethode heeft meer tijd gekost dan vooraf begroot. Door die ontwikkeling en het overzetten van de historische gegevens naar het nieuwe database formaat is de totale tijdsbesteding voor het onderdeel discards demersale visserij toch iets hoger uitgekomen dan begroot.

Van alle reizen is een standaard reisverslag gemaakt met gegevens van de reis en de bevindingen uit de analyses. Deze reisverslagen zijn na afloop van de reis opgestuurd aan de schippers van de schepen.

Gerealiseerde reizen op boomkor schepen in 2002

Schip	Datum uit	Datum in	dagen	Opstappers	Opm. ⁷
OD1	13/01/2002	17/01/2002	5	Mario Stoker, Arie Kraayenoord	
GY57	25/03/2002	29/03/2002	5	Mario Stoker, Gerrit Rink	
UK184	22/04/2002	26/04/2002	5	Anne van Duyn, Dirk den Uijl	
OD8	29/04/2002	03/05/2002	5	Gerrit Rink, Dirk den Uijl	
HD22	23/06/2002	28/06/2002	5	Mario Stoker, Marcel de Vries	
SL27	08/07/2002	11/07/2002	4	Anne van Duyn, Floor Quirijns	
UK184	30/09/2002	04/10/2002	5	Sieto Verver, Ronald Bol	
GO20	04/11/2002	08/11/2002	5	Gerrit Rink, Dirk den Uijl	

4.3 Discards pelagische visserij

Discardsreizen aan boord van pelagische trawlers zijn moeilijker om in te plannen dan reizen aan boord van boomkor schepen omdat de trawlers veelal voor langere periodes weggaan en vaak niet bekend is wanneer ze de haven binnen lopen en hoe lang hun volgende reis zal zijn en waarheen. In 2002 zijn 5 van de 6 geplande reizen uitgevoerd. De zesde reis is door een jammerlijke miscommunicatie tussen schipper en opstapper misgelopen.

Op alle reizen werden discards en aanlandingen gemeten van de belangrijkste commerciële soorten: haring, makreel en horsmakreel. Verder werden van alle overige vissoorten in de discards de aantallen geteld en gemeten en van benthos de aantallen geteld. Van de commerciële soorten werden tevens snijmonsters genomen die ofwel aan boord werden verwerkt ofwel werden meegenomen naar het laboratorium voor verdere analyse.

De resultaten van de reizen zijn verwerkt en opgeslagen in een Excel spreadsheet. De ontwikkeling van een invoermodule van het invoerprogramma Billie Turf dat speciaal geschikt is voor het invoeren van pelagische discardsreizen zal naar verwachting in het begin van 2003 kunnen worden uitgevoerd. Omdat tijdens pelagische discardsreizen meerdere fracties discards kunnen worden onderscheiden zijn de standaard invoerroutines niet geschikt voor het opslaan van dergelijke gegevens.

Van alle reizen is een standaard reisverslag gemaakt met gegevens van de reis en de bevindingen uit de analyses. Deze reisverslagen zijn na afloop van de reis opgestuurd aan de schippers van de schepen.

Gerealiseerde reizen op pelagische trawlers in 2002

Schip	Datum uit	Datum in	dagen	Opstappers	Opm.
SCH333	23/03/2002	06/05/2002	xx	Arie Kraayenoord	motorpech
SCH171	12/04/2002	04/05/2002	23	Mario Stoker	
SCH6	13/07/2002	10/08/2002	25	Anne van Duyn	
SCH123	31/10/2002	19/11/2002	20	Ronald Bol	
WIRON	01/10/2002	11/10/2002	11	Arie Kraayenoord	

⁷Een van de schippers heeft aan het begin van 2003 aangegeven niet langer mee te willen werken aan het onderzoek en heeft tevens aangezegd dat het RIVO de verzamelde gegevens aan boord van zijn schip dient te vernietigen. Het RIVO is nog in overleg met de bewuste schipper en de sector om te trachten in ieder geval de verzamelde gegevens bruikbaar te houden voor verdere analyses.

4.4 Kwadrantenstatistiek / VIRIS

In 2002 zijn driemaal updates verkregen van de VIRIS database. Het RIVO heeft de door haar ontwikkelde SAS programmatuur gebruikt om de VIRIS gegevens om te zetten naar het standaard RIVO/LEI formaat dat is ondergebracht in een SAS database en een export daarvan in komma gescheiden bestanden van vangst- en inzetgegevens per reis.

Op basis van de RIVO/LEI database van vangst- en inzetgegevens is tevens een geaggregeerd Excel bestand gemaakt van alle gegevens van 2001 en 2002 (voor zover voorhanden). De aggregatie is per maand, per vistuig, per kwadrant en per PK-klasse.

De categoriesamenstelling van de Nederlandse afslagen voor schol, tong en kabeljauw is in 2002 overgezet naar een nieuw standaard formaat in Excel. De categoriesamenstellingen worden overgenomen uit Visserijnieuws en zijn essentieel voor de opwerkingen van de marktmonsteringsgegevens voor die soorten. In 2002 is een nieuwe sas-code ontwikkeld om de categoriesamenstellingsgegevens in te lezen uit Excel en te analyseren voor gebruik in de opwerkingen.

4.5 Evaluatie CPUE series

In het kader van het onderdeel "Evaluatie CPUE series" is een analyse gemaakt van de trends in CPUE voor een aantal verschillende vloten. Daarbij is met name gekeken naar een vergelijking tussen Nederlandse kotters en kotters die vissen onder buitenlandse vlag. Het werkdocument dat op basis van deze analyse is gemaakt is ingebracht in de ICES Noordzee demersale werkgroep (juni 2002).

Helaas is de analyse van de nationale vangst en effort gegevens die zijn gebruikt in de periode 1995-2000 door ICES assessment werkgroepen nog niet uitgevoerd. Gestreefd wordt deze analyse in het voorjaar van 2003 alsnog af te ronden.

4.6 Nieuwe CPUE series

Doel van het onderdeel "Nieuwe CPUE series" was om een analyse te doen van de commerciële vangst en effort gegevens ter verkrijging van een calibratie-serie die rekening houdt met de soortgerichte visserij. Hoewel een aanvang is gemaakt met deze analyse is zij echter door capaciteitsgebrek niet verder uitgevoerd.

4.7 Vangststatistiek Nephrops

Op basis van de VIRIS gegevens is een rapportage gedaan aan de ICES Nephrops werkgroep ten aanzien van de vangsten en inspanning van de Nederlandse vloot op Nephrops. De rapportage is direct aan de werkgroep beschikbaar gesteld. Door capaciteitsgebrek zijn geen aanvullende analyses gedaan van de vangst- en inzet gegevens van Nephrops zodat de totale tijdsbesteding achter is gebleven bij de geplande werktijd.

4.8 Rapporten, publicaties en werkdocumenten

Couperus, B.C., 2002. Reisverslag discardsreis SCH333, 23 maart-6 mei 2002

Couperus, B.C., 2002. Reisverslag discardsreis SCH171, 12 april-4 mei 2002

Couperus, B.C., 2002. Reisverslag discardsreis SCH6, juli-augustus 2002
(in voorbereiding)

Couperus, B.C., 2002. Reisverslag discardsreis SCH123, november 2002
(in voorbereiding)

- Couperus, B.C., 2002. Reisverslag discardsreis WIRON, 1-11 oktober 2002 (in voorbereiding)
- Keeken, O. van, J.J. Poos en M.A. Pastoors (2002) Handleiding opwerking discardsbemonstering 1.1, 4 oktober 2002.
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis OD 1, 13-18 januari 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis GY57, 25-29 maart 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis UK184, 22-26 april 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis OD8, 29 april-3 mei 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis HD22, 23-28 juni 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis SL27, 8-11 juli 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis UK184, 30 september-4 oktober 2002
- Poos, J.J., 2002. Reisverslag discardsreis GO20, 4-8 november 2002
- Pastoors, M.A. en J.J. Poos, 2002. Handleiding discardsbemonstering 1.3, 28 juni 2002
- Pastoors, M.A. en L.J. Bolle. 2003. Analysis of the contribution of the Netherlands commercial CPUE data to ICES stock assessments in the years 1995-2000. CVO rapport 03.007
- Quirijns, F.J., F.A. van Beek en A.D. Rijnsdorp (2002) Trends in CPUE of plaice and the effort of three groups of beam trawl vessels since 1995. Working Document to the WGNSSK, June 2002.
- Rijnsdorp, A.D., 2002. Verslag discardsstuurgroep, d.d. 12/02/2002
- Verver, S., 2002. Rapportage Nederlandse Nephrops vangsten en inzet t.b.v. ICES Nephrops werkgroep.

4.9 Software

SAS code voor opslag demersale discardsgegevens (import_trawlist.sas, read_files.sas)	J.J. Poos O. van Keeken M.A. Pastoors
SAS code voor opwerking demersale discardsgegevens (make_discards_if.sas, make_landings_if.sas, make_landings_weight.sas, make_trawlist.sas, make_alk.sas)	J.J. Poos O. van Keeken
SAS code voor aanmaak standaard rapportage demersale discardsreizen (make_tables.sas, make_plots.sas)	J.J. Poos O. van Keeken
SAS code voor analyse categorie samenstellingen (catstat 1.2.sas)	M.A. Pastoors
Samenvattingen van VIRIS 2001 en 2002 (sum2001.xls, sum2002.xls)	M.A. Pastoors

4.10 Vergaderingen en werkgroepen

Stuurgroep Discards Boomkorvisserij (12 februari 2002)	Adriaan Rijnsdorp Martin Pastoors Frans van Beek
Overleg Rob Bannink over opzet Stuurgroep Discards Pelagische Visserij (22 januari 2002)	Martin Pastoors

Overleg Discards boomkorvisserij met Geert Meun en Ben Daalder (april 2002)	Adriaan Rijnsdorp Martin Pastoors
RIVO Werkbespreking over discards boomkorvisserij door Jan Jaap Poos	Martin Pastoors Adriaan Rijnsdorp Frans van Beek e.a.
Presentatie resultaten discards boomkorvisserij voor Internationale vergadering in het kader van het F project (17-19 december 2002) door Olvin van Keeken	Olvin van Keeken Martin Pastoor Frans van Beek Floor Quirijns Adriaan Rijnsdorp Sarah Kraak

4.11 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002		Discarbemonstering en Visserijstatistiek		
	startdatum	einddatum		
	1-1-2002	31-12-2002		
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)		
	352.722	nvt		
co-financierende partij		nvt		
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt			
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving			totaal
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.	
	237.767	62.814	44.200	344.782
Reiskosten				2.497
materiele kosten				4.835
overige kosten				.608
totaal				352.722

5

Vis- en visserijonderzoek binnenwateren

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Vis en visserijonderzoek Binnenwateren
Programma/projectnummer	406 75504
Projectleider	dr. J.J. de Leeuw
Overige medewerkers	drs. W. Dekker, ir. H.V. Winter, drs. R. ter Hofstede, dr. C. Deerenberg, drs. I. Tulp L.A. Schaap, D.J. Sluis, ing. R. de Jager, J. van Willigen, E. van Os- Koomen, H.J. Westerink, J.A.M. Wiegerinck
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	J.J. van Dijk (Dir. Vis.)

5.1 Algemeen

De waarnemingenreeksen (bestandsopnamen, marktmonitoring en zeldzame vissoorten) die in het kader van de routinematige bemonsteringen van de visstand en visserij in de binnenwateren worden uitgevoerd zijn in 2002 voortgezet. Een deel van de activiteiten, die in dit project zijn ondergebracht, worden mede gefinancierd door RWS en de EU. De visstandbemonstering van het IJsselmeer is in overleg tussen RWS (regionale directie IJsselmeergebied) en LNV ingekort. Vanuit de op handen zijnde Europese verplichtingen voortvloeiend uit de Europese Kaderrichtlijn Water worden in internationaal verband de visstandmonitoring, rapportage en het opstellen van criteria en beoordelingssystemen van de kwaliteit van de visstand onderzocht en geharmoniseerd (EU-project FAME).

Vanwege de slechte vooruitzichten van de aalstand worden internationaal en nationaal de herstel mogelijkheden bekeken, resulterend in Nederland in het Aalplan. Tevens werden op nationaal niveau biologische adviezen gegeven aan het ministerie van LNV met betrekking tot de visserij en visbestanden naar aanleiding van actuele vragen t.b.v. het Nederlandse visserij- en natuurbesluit, in het bijzonder beperkingsmaatregelen voor de aalvisserij en de nettenvisserij op baars en snoekbaars.

5.2 Surveys IJsselmeer

De routinematige bestandsopnames met het onderzoeksvaartuig "STERN" op het IJsselmeer zijn uitgevoerd in het najaar (6 weken in oktober-november). Deze omvatten zowel de bestandsopnames met de grote kuil (43 trekken), gericht op de schubvissoorten, als de opnames met de elektrokor (60 trekken), gericht op de aal, bot en andere schubvissoorten. In 7 kerngebieden in het IJsselmeer en Markermeer werden snijmonsters verzameld (9 soorten, 1132 vissen) voor analyse van lengte, gewicht, geslacht, rijpheid en leeftijd. De resultaten zijn gebruikt bij de beoordeling en advisering van de visserij op o.a. aal, spiering, baars, snoekbaars en pootvis (brasem en blankvoorn), het signaleren van trends in de omvang van de visstand, en worden ook in analytische studies van visserij-ecosysteemeffecten in termen van interacties tussen waterbeheer, visstand, vogels en visserij toegepast. Verder heeft intensief overleg plaatsgehad met RWS en LNV over mogelijke verdere inkorting van het routinematige monitoringprogramma en is de basis gelegd voor een meerjarige overeenkomst.

5.3 Surveys Grote rivieren.

De bestandsopnamen zijn in het voorjaar (5 weken in maart-april) en najaar (5 weken in oktober-november) met de "SCHOLLEVAAR" uitgevoerd in 6 regio's (Beneden rivieren gebied, Gelderse poort, benedenloop Gelderse IJssel, Getijden Maas, Getijden Lek, Grensmaas) m.b.v. korbevissing in de hoofdstroom en zijwateren en elektrische visserij in de oeverzone en ondiepe rivierwateren. Naast deze bestandsopname is door beroepsvissers op 30 locaties in de zoete Rijkswateren systematisch de vangst in fuiken geregistreerd. De visstand in de Nederlandse grote rivieren is mede in het kader van het project Biologische Monitoring Zoete Rijkswateren, onderdeel van de Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) van Rijkswaterstaat (RIZA), bemonsterd met het doel inzicht te krijgen in de geografische en temporele ontwikkelingen die zich voordoen in de samenstelling en relatieve omvang van de visstand. Hieruit kunnen voor beleid en visstandbeheer relevante trends (bijvoorbeeld een toename van de aantallen typische riviervissen, maar een geleidelijk afnemende aalstand) en schaaffecten van ruimte en tijd worden bepaald ten behoeve van visstandsbeheerseenheden en inrichting van de ecologische hoofdstructuur.

5.4 Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer.

De marktbemonstering van baars en snoekbaars vindt plaats gedurende de periode dat deze vissoorten aangevoerd worden. Dit is voornamelijk in het 1e en 4e kwartaal. Van beide vissoorten, afkomstig van het IJsselmeer en Markermeer, zijn monsters van aanlandingen in de afslagen doorgemeten. De aanlandingen in Staveren waren te gering om lengtemetingen te verrichten. Er zal een heroverweging plaatsvinden om het aantal metingen in de andere aanvoerplaatsen te vergroten. Tevens zijn van beide vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer monsters verzameld (schubben en vinstralen) en afgelezen voor leeftijdsbepaling.

<i>bemonsteringen schubvis</i>	<i>lengte (dagen bemonstering)</i>			<i>leeftijd (monsters)</i>	
	Enkhuizen	Staveren	Urk	Markermeer	IJsselmeer
1e kwartaal	2 (3)	0 (3)	2 (3)	3 (3)	4 (3)
3e kwartaal	- (0)	- (0)	1 (0)	- (0)	- (0)
4e kwartaal	2 (3)	0 (3)	2 (3)	1 (3)	1 (3)

planning tussen haakjes

Het aantal monsters in Enkhuizen en Urk is iets minder dan opgenomen in het werkplan. De monstergrootte is echter enigszins aangepast om dit te compenseren.

De aanvoer van rode aal uit het IJsselmeer en Markermeer vindt plaats in de periode april-november (27 monsters). De aanvoer van schieraal uit het IJsselmeer en Markermeer vindt plaats in de periode september-november (4 monsters). Schieraal werd ook in het Lauwersmeer bemonsterd (3 monsters). In deze perioden werden monsters van de diverse aanvoersorteringen genomen voor het bepalen van o.a. de lengtesamenstelling, gewicht, geslachtsrijpheid en leeftijdsbepalingen.

<i>lengte bemonsteringen aal</i>	<i>IJsselmeer</i>	<i>Markermeer</i>	<i>Lauwersmeer</i>
kistaal	4 (4)	0 (4) ⁸	
hoekaal	3 (4)	4 (4)	
fuikaal	4 (4)	4 (4)	
schietfuikaal	4 (4)	4 (4)	
schieraal	4 (4)		3 (3)

planning tussen haakjes

5.5 Monitoring Salmoniden

Op het IJsselmeer werden de salmoniden en andere zeldzame trekvisen door middel van een opkoopprogramma door de beroepsvisserij (7 vissers) bemonsterd. Uit oogpunt van kostenbeheersing worden wel alle zeldzame bijvangsten geregistreerd maar niet alle (tegen vergoeding) ingeleverd. Deze opzet heeft de afgelopen 2 jaar naar tevredenheid gefunctioneerd. Met behulp van zalmsteken op een vijftal locaties in de grote rivieren werd door beroepsvissers gericht op salmoniden gevestigd gedurende twee perioden van 6 weken per jaar (voor- en najaar). Het voorkomen en de ontwikkelingen van het salmonidenbestand in Nederland kunnen op deze wijze worden bepaald.

5.6 Monitoring glasaal

In 2002 is de lopende bemonstering van glasaal op 12 plaatsen langs de Nederlandse kust gecontinueerd. Waarnemers worden door het RIVO geïnstrueerd. Er is nog overleg gaande hoe een structurele oplossing voor de glasaalmonitoring bij Den Oever (nu door sluiswachters RWS) vorm moet gaan krijgen.

5.7 Monitoring glasaal internationaal

De beschikbare informatie geeft aan dat de aalstand in vrijwel het gehele verspreidingsgebied in Europa een snelle achteruitgang doormaakt en dat de visserij zich derhalve niet binnen veilige biologische grenzen afspeelt. De meest recente gegevens uit 2002 geven een verdere daling van de glasaal-intrek te zien. Het beheer is tot op heden gevoerd door lokale overheden. Deze daling is verontrustend. Gezien de nog steeds voortdurende daling van de aalstand, is de ontwikkeling van een internationaal herstelplan een zaak van allerhoogste urgentie.

Op ca. 20 plaatsen verspreid over het continent wordt de intrek van jonge aal (glasaal) gemonitord. Dit betreft deels gegevens over de commerciële visserij op aal in zuidelijke landen, deels de vangst en overzet van jonge aal in de uitmonding van waterkrachtcentrales in noordelijke landen. In Nederland is sinds 1938 de intrek van glasaal bij Den Oever gemeten, met behulp van een betrekkelijk eenvoudige bevissing met een kruisnetje. De meetreeks van Den Oever behoort tot de langste in Europa en is, doordat er geen directe commerciële belangen aan de bemonstering verbonden zijn, uitgegroeid tot de gouden standaard voor geheel Europa.

Ter voorbereiding op het beoogde internationale herstelplan is door een groep wetenschappers uit geheel Europa de afgelopen jaren gewerkt aan een project ter coördinatie en vervolmaking van de monitoring van de glasaalintrek. Dit project is door Nederland gecoördineerd. Het eindrapport bevat voor elk van de deelnemende landen een gedetailleerd overzicht van de glasaalmonitoring en voor de landen waarin nog geen monitoring plaatsvindt een gede-

⁸ op het Markermeer is in 2002 geen kistenvisserij geweest

tailleerd voorstel. Verder wordt een thematisch overzicht gegeven van de monitoring, naar plaats, vistuig, organisatie, financiering, etc.

5.8 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Dekker W., [ed.], 2002. Monitoring of glass eel recruitment.
RIVO Report C007/02 256 pp.
- Dekker W., 2002. The post-WW-II decline in landings of the European eel suggests the stock collapsed for lack of spawners.
Journal of Fisheries Management and Ecology, in press.
- Dekker W., 2002. Status of the European eel stock and fisheries.
Proceedings of the International Symposium 'Advances in eel biology', Tokyo (Japan) 28-30 September 2001. In press.
- Dekker W., 2002. Behoudt de aal, behoudt de aalvisserij!
Onze Zoetwater Visserij 95(3):6-8
- Dekker W., 2002. De toestand van de Europese aalstand en -visserij.
Visserijnieuws 22(26):6-7
- Dekker W., 2002. De toestand van de Europese aalstand en -visserij.
Onze Zoetwater Visserij 95(4):8-16
- Dekker W., 2002g De toestand van de Europese aalstand en -visserij.
Aquacultuur 17(4):23-35
- Dekker W., 2002. De toekomst van de Europese aalstand en -visserij.
Visserijnieuws 22(45):6-7
- Dekker W., 2002. De toekomst van de Europese aalstand en -visserij.
Onze Zoetwater Visserij 95(5):1-16
- Dekker W., 2003. On the distribution of the European eel and its fisheries.
Manuscript submitted to the Canadian Journal of Aquatic Sciences and Fisheries, October 2002
- Dekker W., 2003.. What caused the stealthy decline of Lake IJsselmeer eel stock since 1960?
To be submitted to the Canadian Journal of Aquatic Sciences and Fisheries in January 2003.
- Hartgers, E.M. and A.D. Buijse 2002. The role of Lake IJsselmeer, a closed-off estuary of the River Rhine, in rehabilitation of salmonid populations.
Fisheries Management and Ecology 9: 127-138.
- Hofstede, R. ter and J.A. van Willigen 2002. Zeldzame vissen in het IJsselmeergebied.
Jaarrapport 2001. RIVO rapport C022/02.
- ICES 2002. Report of the ICES/EIFAC Working Group on Eels.
ICES C.M. 2002/ACFM:03.
- Kranenborg, J., H.V. Winter and J.J.G.M. Backx 2002. Recent increase in North Sea houting and prospects for recolonization in the Netherlands.
Journal of Fish Biology 61 (Suppl. A), 251-253.
- Leeuw, J.J. de, W. Dekker and D.J. Sluis 2002. Vismonitoring IJsselmeer en Markermeer in 2001.
RIVO rapport C029/02.
- Leeuw, J.J. de, H.V. Winter & A.D. Buijse 2002. Riviervis terug in de rivieren?
De Levende Natuur 103: 10-15.
- Leeuw, J.J. de, R. ter Hofstede and H.V. Winter. 2003. Growth of anadromous brown trout *Salmo trutta*.
Manuscript submitted to Environmental Biology of Fishes.

- Winter, H.V., R. ter Hofstede en J.A. van Willigen 2002. Inventarisatie diadrome vis in de Waddenzee 2000-2001.
RIVO rapport C040/02.
- Winter, H.V., J.A.M. Wiegerinck en H.J. Westerink 2002. Jaarrapportage passieve vismonitoring zoete rijkswateren: samenstelling van de visstand op basis van vangsten met fuiken en zalmsteken 2001.
RIVO rapport C019/02.
- Winter, H.V., J.A.M. Wiegerinck en H.J. Westerink 2002. Jaarrapportage actieve vismonitoring zoete rijkswateren: samenstelling van de visstand in de grote rivieren gedurende het winterhalfjaar 2001/2002.
RIVO rapport C049/02.
- Winter H.V. 2002. Nieuwe vissoort in Nederland: de Marmergrondel.
Trends in water.nl 7, 2.
- Winter, H.V., J.J. de Leeuw and J.J.G.M. Backx 2002. Developments in fish communities in the Haringvliet Estuary, The Netherlands.
Abstract in Journal of Fish Biology 61 (Suppl. A), 268.

5.9 Nota's

- Dekker, W. 2002. Verslag van de bijeenkomst van de ICES/EIFAC aalwerkgroep, 2-6 september 2002, Nantes (Frankrijk).
Nota CVO 02.22862/WD/mw

5.10 Vergaderingen, werkgroepen

Symposium River fish monitoring and the water framework directive. Maastricht, 14-15 januari 2002	J.J. de Leeuw
FAME Europese kaderrichtlijn water. Maastricht, 16-18 januari 2002	J.J. de Leeuw
Overleg monitoring IJsselmeer Lelystad, 31 januari 2002	J.J. de Leeuw
Overleg FAME Europese kaderrichtlijn water Lelystad, 5 februari 2002	J.J. de Leeuw H.V. Winter
Presentatie over vismonitoring in de grote rivieren, symposium Heerwaarden, 20 februari 2002	J.J. de Leeuw H.V. Winter
Overleg FAME Europese kaderrichtlijn water Lelystad, 5 maart 2002	J.J. de Leeuw
LNv kennisdag water Utrecht, 19 maart 2002	J.J. de Leeuw
Jaarvergadering Combinatie van Beroepsvissers, lezing: Behoudt de aal - behoudt de aalvisserij. Harderwijk, 20 maart 2002	W. Dekker J.J. de Leeuw J.A. van Willigen
Overleg WOT-programma en financiering IJmuiden, 11 april 2002	J.J. de Leeuw
Overleg monitoring IJsselmeer Lelystad, 18 april 2002	J.J. de Leeuw
Overleg EU-FAME kaderrichtlijn water Stockholm (Zweden), 4-7 mei 2002	J.J. de Leeuw H.V. Winter

Symposium 'Estuarine and Lagoon Fish and Fisheries' presentatie van: 'Developments in fish communities in the Haringvliet Estuary, The Netherlands' Hull (UK), 8-12 juli 2002	H.V. Winter
Workshop 'Vismigratie in Maas en Brabantse en Limburgse beken', presentatie over vismonitoring in de Maas Elsloo, 30 september 2002	H.V. Winter
STOWA-symposium typologie zoete en zoute wateren en de kaderrichtlijn water Wageningen, 3 oktober 2002	J.J. de Leeuw
Symposium 10 jaar monitoring Utrecht, 30 oktober 2002	J.J. de Leeuw
Natuur- en Geneeskundig Congres, lezing over migratie van aal, Artis. Amsterdam. 2 november 2002	W. Dekker
Bezoek van het bestuur van de Combinatie van Beroepsvissers aan het RIVO. Overleg o.m. over toestand en beheer aal IJmuiden, 29 November 2002	J.J. de Leeuw W. Dekker H.V. Winter
Overleg Aalplan Den Haag, 11 december 2002	W. Dekker C. Deerenberg

5.11 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002		Vis en visserijonderzoek Binnenwateren		
	startdatum	einddatum		
	1-1-2002	31-12-2002		
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)		
	356.6	185.4		
co-financierende partij		RIZA, RDIJ, EU		
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt			
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving			totaal
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.	
	295.378	120.488	76.300	492.166
Reiskosten				7.368
materiele kosten				3.045
overige kosten	voornamelijk uitbestede werkzaamheden			97.484
totaal				600.063 ⁹

6

⁹ De kosten zijn hoger dan de omzet. Onderhandelingen met externe opdrachtgever (RDIJ) over externe financiering in 2002 zijn gaande.

Monitoring schelpdierbestanden

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Centrum voor Schelpdieronderzoek (RIVO-CSO)
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Monitoring schelpdierbestanden in Nederlandse kustwateren
Programma/projectnummer	406 75000
Projectleider	dr. J.A. Craeymeersch
Overige medewerkers	dr. A. Smaal, dr. T. Bult, drs. B. Kater, J. Kesteloo-Hendrikse, J. Allewijn, J. Perdon, E. Schuiling, E. Brummelhuis, D. Baars, M. van Riet
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	ir. R.L.P. Lanthers (Dir. Vis.)

6.1 Algemeen

Het monitoren van schelpdierbestanden is er op gericht door middel van bestandsopnamen en eventueel vanuit de lucht volgens vooraf vastgestelde bemonsteringsschema's de numerieke en ruimtelijke verspreiding en samenstelling van schelpdierbestanden in de Nederlandse zoute wateren vast te leggen. Vangstgegevens (aanvoerstatistieken, vangst-enquêtes) van de kokkel- en mosselvisserij zijn verzameld ter aanvulling van bestandsopnamen en voor de evaluatie van het beleid en visplannen.

Op grond van de resultaten van dit onderzoek worden vangstverwachtingen en visplannen voor de verschillende sectoren opgesteld. Deze gegevens dienen tevens als basis voor schattingen inzake mogelijke effecten van de winning van schelpdieren op het ecosysteem. Dit onder meer in verband met de verdeling van schelpdieren tussen vissers en vogels.

In aanvulling op het werkplan, zijn in 2002 een aantal activiteiten uitgevoerd die zijn gefinancierd uit de vrije ruimte van programma 406. Hiervoor is toestemming verleend door de begeleidingscommissie van het programma. Waar van toepassing is dit in het verslag aangegeven.

De gegevens die in het kader van dit project verzameld zijn, zijn tevens gebruikt voor een aantal studies uitgevoerd in opdracht van derden (Rijkswaterstaat) en in het kader van EVAII (onderzoek evaluatie schelpdiervisserij 2de fase). Tevens zijn getallen aangeleverd aan het CBS en het Natuurplanbureau voor het Natuurcompendium, een actueel overzicht van kerncijfers over de ontwikkelingen in de Nederlandse natuur en een kwalitatieve onderbouwing van gegevens die in de Natuurbalans gepresenteerd worden.

6.2 Bestandsopnamen mosselen

Het doel van de jaarlijkse mosselinventarisaties is:

- het verkrijgen van betrouwbare bestandsschattingen van het gehele eulitoraal en sublitoraal in de Waddenzee en de Oosterschelde, voor zover er (wilde) mosselen in visbare hoeveelheden aanwezig zijn;
- het bepalen van het oppervlak aan mosselbanken en

- c) informatie te verkrijgen van de bestanden op de mosselpercelen in de Oosterschelde t.b.v. onderzoek naar draagkracht, optimalisatie mosselcultuur en nagaan gevolgen aanleg kering. Het onderzoek wordt uitgevoerd ter onderbouwing van het beleid zoals vastgelegd in de Structuurnota Zee- en Kustvisserij.

6.2.1 bestandsopname voorjaar

In opdracht van de PO-mosselen is in het voorjaar van 2002 het mosselbestand op wilde, sublitorale banken in de Waddenzee geïnventariseerd. De Oosterschelde, de Westerschelde en de Voordelta zijn bij het ontbreken van signalen over wilde mosselen niet in het onderzoek betrokken. De inventarisatie vond plaats vanaf een gecharterd kokkelvaartuig (YE42) met een aangepaste zuigkor. In totaal zijn volgens een gestratificeerde proefopzet 580 monsterpunten bemonsterd. De totale duur van het veldwerk was 4 weken. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met marinX.

Voor de droogvallende platen is de bestandsopname net zoals in vorige jaren geïntegreerd met de kokkelsurvey, waarvan het veldwerk mede door de PO-mosselen, de PO-kokkels en RIKZ is gefinancierd. In totaal zijn 1570 punten bemonsterd met een aangepaste kor of, tijdens laagwater, met een steekbuis. De totale duur van het veldwerk was 7 weken. Van de meeste (>80%) litorale mosselbanken werden de contouren bepaald met behulp van een hand-held GPS. Vanuit de ingelopen contouren is in een GIS de oppervlakte bepaald. Daarnaast is een schatting gemaakt van het resterende areaal aan banken op basis van de voorafgaande verkenningen vanuit de lucht. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met marinX. In verband met de grote mosselzaadval van 2001 was een extra inspanning nodig om dit mosselbestand volledig in kaart te brengen. Voor dit onderdeel is in de loop van 2002 extra geld beschikbaar gesteld uit de vrije ruimte van het programma.

6.2.2 bestandsopname najaar

In opdracht van de PO-mosselen is in het najaar van 2002 het litorale en sublitorale mosselbestand in de Waddenzee geïnventariseerd door marinX in samenwerking met het RIVO. De schattingen zijn gebaseerd op expert judgement van de deelnemers en behelzen derhalve geen kwantitatieve analyses. Voorafgaand aan de inventarisatie is een verkenningvlucht uitgevoerd.

6.2.3 mosselen op sublitorale percelen in de Oosterschelde

De omvang van het mosselbestand op sublitorale kweekpercelen in de Oosterschelde is in juni geïnventariseerd vanaf het RV Schollebaar met een bodemhapper. In totaal zijn in 4 weken ca. 600 monsterpunten bezocht.

6.2.4 het mosselbestand op droogvallende percelen en litorale mosselbanken in de Oosterschelde

Er zijn in 2002 litoraal geen wilde mosselbanken aangetroffen. De droogvallende percelen zijn niet gebruikt.

6.3 Bestandsopnamen kokkels

Het doel van de jaarlijkse kokkelinventarisaties is het verkrijgen van betrouwbare bestands-schattingen op de droogvallende platen in de gehele Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde. Hieruit wordt een schatting gemaakt van de voor vogels beschikbare hoeveelheden

en de hoeveelheden die door de visserij geoogst kunnen worden. Het onderzoek wordt uitgevoerd ter onderbouwing van het beleid zoals vastgelegd in de Structuurnota Zee- en kustvisserij.

6.3.1 kokkelinventarisatie Delta

De kokkelinventarisatie vindt plaats in het voorjaar (april-juni). Het sublitoraal van de Ooster- en Westerschelde wordt vanaf rubberboten bemonsterd met een daartoe speciaal ontwikkeld monsterschepje, dat sinds 1990 in gebruik is. De bemonstering werd uitgevoerd volgens een gestratificeerd grid op ca 250 monsterpunten in de Westerschelde en ca 450 monsterpunten in de Oosterschelde. Het veldwerk in de Westerschelde werd gedaan door RIVO-medewerkers en de bemanning van de RV Schollebaar. Het veldwerk in de Oosterschelde is uitgevoerd door ambtenaren van LNV (Directie Vis). De monsters werden op het RIVO afgeleverd voor bepaling van lengte en leeftijd.

6.3.2 Inventarisatie litorale schelpdierbestanden Waddenzee

De Waddenzee werd, net als in voorgaande jaren, bemonsterd met een speciaal daartoe aangepaste kokkelkor ('stempelkor') vanaf door de kokkelsector ter beschikking gestelde vaartuigen (YE42 en WR238). Een deel van de punten is te voet bemonsterd. Deze monsters zijn genomen met behulp van een steekbuis. De bemonstering werd uitgevoerd volgens een gestratificeerd grid op ca 1650 monsterpunten. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met marinX en ambtenaren van Directie Vis en Directie Noord samen de bemanningen van de schepen. Het veldwerk in de Waddenzee is mede gefinancierd door de PO-mosselen, de PO-kokkels en RIKZ, en is geïntegreerd met bestandsopnames van litorale mosselbanken (zie hoger).

6.3.3 populatiedynamica kokkels

Sinds 1992 worden in de Ooster- en Westerschelde op 35 locaties de kokkelpopulatie gevolgd. Van 1992 t/m 1994 zijn de locaties 5 keer per jaar bemonsterd.. Vanaf 1995 is de frequentie van bemonsteren teruggebracht naar 3 keer per jaar. Per locatie worden 50 monsters met een steekbuis genomen. De kokkels worden op leeftijd gebracht en per leeftijd wordt het aantal, de lengte en het gewicht bepaald. Sinds 1998 worden de kokkels per jaar-klasse gekookt en ingevroren. Op het lab wordt van het kokkelvlees het asvrijdrooggewicht bepaald. De gegevens dienen voor een betere bepaling van groei en sterfte, nodig voor de extrapolatie van de bestandsschattingen van voorjaar naar september.

6.3.4 lengtebepaling kokkels Oosterschelde 1998 en 2000

Het bepalen van de leeftijd van kokkels is niet eenvoudig. In de Waddenzee en Westerschelde zijn medewerkers van het RIVO betrokken bij de bemonstering. In de Oosterschelde worden de bestandsopnames echter zelfstandig uitgevoerd door de Visserijkundig Ambtenaren. De resultaten van de Oosterschelde gaven enkele opmerkelijke uitkomsten die aanleiding gaven te vermoeden dat de leeftijdsindeling tijdens de inventarisatie niet altijd juist werd uitgevoerd (b.v. grote 1-jarigen worden als 2-jarigen gezien). Daarom is sinds 2000 overgegaan tot leeftijdsbepaling van de monsters op het RIVO. In de vriezer waren nog monsters van de Oosterschelde uit eerder jaren aanwezig. In 2002 is de leeftijdsindeling van deze monsters bepaald, ter controle van de door de Visserijkundig Ambtenaren uitgevoerde indeling. De bepaling van de lengte per leeftijdsklasse zal de verbetering van de extrapolatie (mei naar september) ten goede komen (gegevens uit het verleden worden immers gebruikt bij het bepalen van de groeifactoren). Voor dit onderdeel is in de loop van 2002 extra geld beschikbaar gesteld uit de vrije ruimte van het programma.

6.4 Bestandsopnamen Voordelta en kustzone

6.4.1 strandschelpen

Het betreft hier onderzoek naar bestanden van de halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*) en andere schelpdieren in de Nederlandse 12-mijlszone en in de Voordelta. In 2002 is het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta uitgevoerd met een door de sector ter beschikking gesteld kokkelvaartuig (YE42), waarbij gemonsterd is met een aangepaste zuigkor en een gesleepte vistuig ("schaaf"). Het resterende onderzoeksgebied is met deze "schaaf" bemonsterd vanaf het RV Isis. In totaal zijn in 6 weken vaartijd ± 860 monsterpunten onderzocht.

6.4.2 groeigegevens *Spisula*

Vooralsnog wordt – in tegenstelling tot kokkels – de bestandsschatting van het voorjaar niet geëxtrapoleerd naar het najaar. Dit kan ook niet, gezien er geen gegevens zijn over groei en sterfte. In 2002 zijn metingen gedaan aan de restanten van door de sector op het RIVO aangeleverde monsters t.b.v. kwaliteitscontrole. Voor elk van de 13 monsterdata zijn van 50 exemplaren de lengte en vleesgewicht (nat, droog en asvrijdroog) bepaald. De data zijn een eerste aanzet voor het opstellen van schattingen van groei. Voor dit onderdeel is in de loop van 2002 extra geld beschikbaar gesteld uit de vrije ruimte van het programma.

6.5 Japanse oester

RIVO-CSO is in 1998 gestart met het inventariseren van verwilderde Japanse oesters in de Oosterschelde, en heeft daarbij geconstateerd dat er een aanzienlijk areaal op de platen aanwezig is. In EVA II kader is een bestandsreconstructie uitgevoerd, en in eigen beheer wordt voortgegaan met inventarisaties. Door RIVO is op verzoek van Alterra deelgenomen aan een inschrijving voor een bestek van LNV dat eind 2001 is uitgeschreven. Gebleken is dat er niet voldoende middelen zijn in 2002 en 2003 voor onderzoek naar Japanse oesters in de Delta. In afwachting van beslissingen omtrent het bestek is RIVO op eigen initiatief doorgegaan met de oestersurveys. Dit resulteert in een voorraad ruwe gegevens die nader opgewerkt moeten worden. De uitkomst van deze bewerking is een meer precieze schatting van het oesterbestand (oppervlakte en biomassa) op de platen en in het sublitoraal. Omdat de oestersurvey zeer wel aansluit bij de schelpdiersurveys die door het RIVO in opdracht van LNV in WOT kader worden uitgevoerd, en er beleidsmatige vragen actueel zijn, is voor het werk m.b.t. de platen in 2002 extra geld beschikbaar gesteld uit de vrije ruimte van het programma. uitgewerkt. De oppervlakte aan oesters in het sublitoraal wordt in opdracht van het RIKZ verder uitgewerkt.

6.6 Vangststatistiek

Gegevens zijn aangevuld met betrekking tot a) de aanvoer van consumptiemosselen (bron: aanvoerstatistiek PV-mosselkantoor), b) vangsten in de mosselzaadvisserij, c) aanvoer van kokkels (bron: RIVO-enquête onder kokkelvisserij en Productschap Vis), 4) aanvoer van strandschelpen (bron: PV) en 5) visserij-inspanning mosselzaad- en kokkelvisserij op basis van black-box registraties (bron: DCI, na toestemming van PO's kokkels en mosselen).

6.7 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Bult, T., and Kesteloo, J. J. 2002. Het kokkelbestand in de Nederlandse kustwateren in 2002. RIVO Rapport C038/02.44 pp.
- Craeymeersch, J.A. & J. Perdon. 2003. De halfgeknotte strandschelp, *Spisula subtruncata*, in de Nederlandse kustwateren in 2002. RIVO Rapport C004/03.
- Craeymeersch, J.A., J. Perdon en M. van Riet. 2003. Groeigegevens *Spisula subtruncata*: een analyse van commerciële vangstgegevens. RIVO Rapport C005/03.
- ICES 2002, Report of the Benthos Ecology Working Group (Tromsø, 23-28 april 2002). ICES C.M. 2002/E:07 Ref.: C, ACME
- Kater, B. J. 2002. Het mosselareaal en -bestand op de droogvallende platen in de Waddenzee in het voorjaar van 2002. RIVO Rapport C056/02.21 pp.
- Kater, B.J. 2003. Mosselbestanden in de Oosterschelde 1992-2002. RIVO Rapport C002/03.
- Kater, B.J. 2003. Japanse oesters in het litorale gebied in de Oosterschelde 2002. RIVO Rapport C003/03.
- Kesteloo, J.J. & M. van Riet. 2003. Leeftijdsbepaling kokkels Oosterschelde 1998 en 2000. RIVO Rapport C006/03.
- van Stralen, M. R. and Bult, T. 2002. Het mosselbestand in het sublitoraal van de Westelijke Waddenzee in het voorjaar van 2002. RIVO Rapport C021/02.18 pp.

6.8 Nota's en brieven

- Craeymeersch, J.A. 2002. Verslag van de vergadering van de ICES Benthos Ecology Working Group, Tromsø, 23-28 april 2002. Nota CSO/02.13316/JC
- Stralen, M. van, 2002. Inventarisatie van het wilde mosselbestand in de Waddenzee in het najaar van 2002. marinX notitie 2002.28 / RIVO nota CSO/02.21746/tbu
- Kater, B. 2002. Litorale mosselbestanden 199-2002. RIVO brief CSO/02.220066/bk
- Craeymeersch, J.A. 2002. Bestands grootte *Spisula* in 2002. RIVO brief CSO/02.13652/jc.
- Craeymeersch, J.A. 2002. Aanlevering data locaties in 2002 bemonsterd op het Belgisch Continentaal Plat. RIVO brief CSO/02.134/jc.

6.9 Vergaderingen en werkgroepen

ICES Benthos Ecology Working Group, presentatie JC: Habitat preferences of the trough shell, <i>Spisula subtruncata</i> Tromsø, 23-28 april 2002	Johan Craeymeersch
Trilateral Monitoring Assessment Programme (TMAP) Ameland, 6-10 april 2002	Tammo Bult

Simon Fraser University presentatie TB: Environmental effects of mussel culture in the Dutch Wadden Sea: possibilities and limitations for evaluation and management Vancouver (Canada) 1 juli 2002	Tammo Bult
Department of Fisheries and Oceans presentatie TB: Environmental effects of mussel culture in the Dutch Wadden Sea: possibilities and limitations for evaluation and management Nanaimo (Canada) 2 juli 2002	Tammo Bult
Canadian Wildlife Federation presentatie TB: Environmental effects of mussel culture in the Dutch Wadden Sea: possibilities and limitations for evaluation and management Denman Island (Canada) 3 juli 2002	Tammo Bult
ASLO conference presentatie TB: Environmental effects of mussel culture in the Dutch Wadden Sea: possibilities and limitations for evaluation and management Victoria (Canada) 13 juni 2002	Tammo Bult
presentatie TB: From survey data to process knowledge: a multi scale analysis of density and growth of shellfish in the Dutch coastal zone Yerseke, 30 september 2002	Tammo Bult

6.10 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002	Monitoren schelpdierbestanden in Nederlandse kustwateren		
	startdatum	einddatum	
	1-1-2002	31-12-2002	
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)	
	363.8	160.6	
co-financierende partij		PO Mossel, PO Kokkel	
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt		
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving	totaal	
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.
	198.763	168.074	11.100
Reiskosten			377.937
materiele kosten			5.997
overige kosten			16.775
totaal			76.297
			477.006

7

Ontwikkeling visserij beheersinstrumentarium

Projectverslag 2002

Instelling	Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
Programmatitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Projecttitel	Ontwikkeling visserij beheersinstrumentarium
Programma/projectnummer	406 75506
Projectleider	D. de Haan
Overige medewerkers	
Doelgroep/probleemhebber	Directie Visserij (LNV)
Contactpersoon van de doelgroep	N.J. de Niet (Dir. Vis.)

7.1 Algemeen

In dit project zijn deelprojecten ondergebracht naar aanleiding van specifieke wensen die door LNV kenbaar zijn gemaakt in de beleidsindicaties voor onderzoek. In 2002 was er slechts 1 projectonderdeel: de ontwikkeling een instrument om het motorvermogen van vissersvaartuigen te meten.

7.2 Ontwikkeling vermogensmeter

In 2002 werden de testen met het eerste prototype afgerond en werden de resultaten van het testlab (TNO-TPD, Delft) samengevat in een rapport. De bevindingen zijn niet bepaald positief te noemen. Een belangrijk aspect, de meetnauwkeurigheid, scoort een onvoldoende, terwijl er bij een groot aantal testen met moeite of soms in geheel geen support werd gegeven kon worden door de leverancier.

Na moeizaam onderhandelen en problemen van technische aard werd de test van het tweede meetsysteem gestart. De eerste resultaten laten zien dat de gespecificeerde norm t.a.v. de nauwkeurigheid niet onbereikbaar is en dat is op zich een hoopgevend tussentijds resultaat. In December 2002 bleek een van de EMC testen destructief (defect in de brugmonitor). Het meetinstrument werd teruggestuurd naar de fabrikant voor reparatie. De opgelopen vertraging is op moment van schrijven onbekend, maar afhankelijk van de beschikbaarheid van elektronische componenten zal dit vermoedelijk een vertraging van enkele maanden betekenen.

7.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Helmich, G. H. W. M. 2002., Evaluatie van het prototype Palco Schroefasvermogensmeet-systeem.
TNO-rapport DGT-RPT-020055

7.4 Financiële en capaciteitsinformatie

rapportage 2002		Ontwikkeling visserij beheersinstrumentarium		
	startdatum	einddatum		
	1-1-2002	31-12-2002		
Omzet in 2002 (k€)	LNV (programmaged)	Co-financiering (derden)		
	13.484	nvt		
co-financierende partij		nvt		
commitment BC voor contrafinanciering	ja/nee/nvt			
Kosten in 2002 (k€)	omschrijving			totaal
Personele kosten (dagen x tarief)	assistent	onderzoeker	senior ond.	
	7.535			7.535
Reiskosten				.072
materiele kosten				1.376
overige kosten				4.501
totaal				13.484